

Møte onsdag den 8. februar 2017 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 48):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Sak nr. 1 [10:00:57]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Solveig Horne, Torbjørn Røe Isaksen og Linda C. Hofstad Helleland vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Martin Henriksen.

Martin Henriksen (A) [10:01:31]: Mitt spørsmål går til kunnskapsministeren.

Under denne regjeringa har arbeidsledigheten bitt seg fast. Ledigheten blant unge mellom 15 og 24 år er nå på det høyeste nivået på over 20 år. Vi må helt tilbake til 1993 for å finne like mange unge ledige. Den siste store toppen var for øvrig sist Høyre satt i regjering, i 2005.

I denne perioden har Høyre og Fremskrittspartiets viktigste politiske satsing i regjering vært skattekutt i størrelsesorden 25 mrd. kr. Resultatene av denne satsingen uteligger. Sysselsettingsveksten er den laveste på 20 år, arbeidsledigheten har ikke vært høyere på 20 år, det skapes nesten ikke nye jobber, og heller ikke ungdom ser resultatet av regjeringas politikk. Siden 2013 har flere unge blitt ledige, antall unge uføre har økt, og antallet unge uten læreplass har økt. Det er alvorlig når vi vet at blant dem som ikke får læreplass, er frafallet høyere og veien til ledighet kortere.

For Arbeiderpartiet er det avgjørende at det gjøres mer for å få flere unge i jobb eller utdanning, det er sterkere innsats for flere læreplasser, en styrker yrkesfagene, det er sterkere innsats for unge ledige, eller en gir flere ungdommer muligheten til å studere, som Arbeiderpartiet har foreslått. På disse områdene har regjeringa magre resultater å vise til, og det er tydelig at regjeringa fører en politikk som ikke virker mot ledigheten, heller ikke blant de unge.

Mitt spørsmål til kunnskapsministeren er: Er statsråden fornøyd med regjeringas innsats for å få flere unge i arbeid, i utdanning eller for at flere skal få læreplass?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:03:25]: Hvis representanten med fornøyd mener at vi er ferdige, er jeg ikke fornøyd. Vi har fortsatt veldig mye igjen å gjøre, men at 50 pst. økning i samferdselsbudsjettet, skattelette – nå går to av tre kroner som har kommet inn ekstra i budsjettene, til økte offentlige utgifter og velferdsordninger, men noe også til skattelette målrettet til bedrifter og norske eiere – kombinert med en stor satsing på kunnskap og skole, kombinert med et yrkesfagløft, som bl.a. betyr at lærlingtilskuddet i denne perioden, med god hjelp fra Venstre og Kristelig Folkeparti, har økt med 20 000 kr,

mens det i den rød-grønne perioden i praksis sto stille, som betyr at vi har fått en forsterket lærlingklausul fra 1. januar, og som betyr at det blir klarere krav om at man må ha lærlinger på relevante prosjekter – det skjedde for øvrig ganske lite med det tidligere – kombinert med et yrkesfaglærerløft, også kombinert med flere studieplasser på relevante områder, fungerer, mener jeg er riktig.

Påstanden om at ledigheten har bitt seg fast, er ikke riktig. Det er jo ikke sånn at det er en ledighetskrise over hele Norge. Snarere er det sånn at sysselsettingen, men også ledigheten, har falt i mange fylker, men på Sørlandet og Vestlandet har vi en ekstra utfordring. Selv om dette ikke er mitt konstitusjonelle område, er utfordringen tilbake å stille spørsmålet: Når man reiser rundt til arbeidsplasser på Sørlandet og Vestlandet og snakker med folk som investerer penger i arbeidsplasser og dem som jobber der, hvor mange er det som sier at løsningen – det vi virkelig skriker etter nå – er høyere skatt, det som virkelig kan hjelpe oss i en situasjon hvor vi må spinke og spare, bruke hver krone godt, sikre og slåss for norske arbeidsplasser, er enda høyere skatt inn til statskassen? Jeg vil gjerne se listen over dem som har svart det.

Martin Henriksen (A) [10:05:26]: Det er ikke overraskende at statsråden legger fram sin skryteliste. Det kan alle regjeringer gjøre, det kan alle statsråder gjøre. Men skrytet kan ikke bare handle om hva man har gjort, men også om hvilke resultater man kan vise til. Og resultatene vises ikke på ledigheten, de vises ikke for de unge som ikke får læreplass. Ungdom må i aktivitet. Det er derfor Arbeiderpartiet etterlyser sterkere innsats for bl.a. læreplasser, utstyr på yrkesfag, sterkere innsats for unge ledige og flere studieplasser, som vi har foreslått. Det er nesten uforståelig at på fire år har Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa knapt foreslått nye studieplasser i sine budsjetter. De få studieplassene som har kommet, har støttepartiene Kristelig Folkeparti og Venstre fortjenstfullt kjempet inn. Man kunne ha valgt dette som et virkemiddel for å gi flere ungdom kompetanse, en vei inn i arbeidslivet, men det har regjeringa valgt ikke å gjøre.

I fjor sa statsminister Erna Solberg at den økonomiske politikken nå virker kraftfullt for å bekjempe ledigheten. Det må framstå absurd for de 130 000 ledige – 41 000 unge ledige, 7 000 unge (presidenten klubber) uten læreplass. Mener også statsråden (presidenten klubber) at denne politikken virker kraftfullt for å få flere læreplasser og flere unge i arbeid?

Presidenten: Presidenten minner om taletiden.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:06:40]: Hvis det ikke er slik at det å bruke mer penger – for det har vi gjort fordi det er en kritesituasjon – med 50 pst. økning av samferdselsbudsjettet, som både er en langsiktig investering og ikke minst skaper aktivitet i økonomien her og nå, og en ekstra tiltakspakke særlig målrettet inn mot Sør- og Vestlandet, er en kraftfull kombinasjon med den overordnede økonomiske styringen, så vet ikke jeg. Men det betyr ikke at vi dermed er ute av det som er i hvert fall et av de største sjokkene norsk økonomi har fått på mange tiår. Finanskrisen var alvorlig, men det spesielle med denne situasjonen er at den ligner ikke på finanskrisen. Det var en kortsiktig krise, hvor staten kunne gå inn med virkemid-

ler, og gjorde det på en relativt god måte. Dette er en langsiktig omstilling, som synliggjøres av at oljeprisen faller, og har holdt seg lav. Kombinasjonen av samferdsel, skatter, avbyråkratisering og stor satsing (presidenten klubber) på kunnskap er en kraftfull pakke, men vi må fortsatt gjøre mer.

Presidenten: Tiden er ute.

Det blir gitt anledning til oppfølgingsspørsmål – først Dag Terje Andersen.

Dag Terje Andersen (A) [10:07:55]: Det var interessant at statsråden nå nevnte finanskrisa – løsningen, og hvordan vi møtte den – for den gangen inviterte vi opposisjonspartiene til å være med og diskutere med regjeringa hva vi skulle gjøre. Den gangen foreslo Høyre skattelette som løsning. Vi valgte noe annet, og vi løste krisa. Skattelette er fremdeles svaret, og det løser heller ikke den nåværende krisa.

Men spørsmålet mitt er knyttet til det statsråden sa om yrkesfag og den nylig framlagte rapporten fra Fafo, som viser at rekrutteringen til bygg- og anleggsfagene går ned. Regjeringa har åpnet for generell adgang til midlertidige ansettelser i løpet av denne perioden. Vi ser at bemanningsbyråer i stor grad erstatter faste ansettelser i selskaper i Norge uten at regjeringa griper inn, selv om Stortinget har bedt om det, og enkelte har ikke engang lønn mellom oppdrag. Da er spørsmålet mitt: Mener statsråden at det bidrar positivt eller negativt til å rekruttere til yrkesfagene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:08:59]: Nå er jo mange av de spørsmålene og områdene en annen statsråds ansvar. Men jeg mener at det som bidrar positivt til å rekruttere til yrkesfag, er bl.a. økt lærlingtilskudd – her kan man gå tilbake og sjekke historien når det gjelder hva som har skjedd med det tidligere. Og vi har forsterket lærlingklausul. I mange år sto det «bør», «kan» – det var en vag formulering. Nå står det «skal» der det er behov for lærlinger. Jeg mener at et yrkesfaglærerløft bidrar til økt rekruttering til yrkesfagene, jeg mener at det at vi har lovfestet praksisbrev i alle fylker, bidrar til rekruttering til yrkesfagene, jeg mener at det at vi nå snakker opp yrkesfagene og sier at vi trenger 90 000 – hvis jeg ikke husker feil – fagarbeidere i fremtiden, som vi per dags dato ikke utdanner, bidrar til økt rekruttering til yrkesfagene, og så mener jeg at bygg- og anleggsbransjen selv har gjort noe veldig viktig, for de har mange steder sagt at vi gir også en garanti om lærlingplass. Det er også et viktig bidrag til yrkesfagene.

Presidenten: Anders Tyvand – til oppfølgingsspørsmål.

Anders Tyvand (KrF) [10:10:12]: Ungdomsledigheten er en utfordring, men vi vet at vi trenger flere fagarbeidere i framtiden. Da er det viktig at vi også har nok lærlingplasser. Det er riktig at det har blitt gjort mye i denne stortingsperioden for å skaffe flere lærlingplasser, både ved at det nå stilles krav om lærlinger ved statlige virksomheter, at det stilles krav om lærlinger ved offentlige anbud, og ikke minst ved at samarbeidspartiene har gitt lærlingtilskuddet et betydelig løft. Jeg håper og tror at summen av det blir flere lærlingplasser. Men fremdeles er

det sånn at det offentlige er villig til å betale mer for opplæring som skjer på skolen, enn for den opplæringen som skjer ute i bedrift, for yrkesfaglige elever. I Kristelig Folkeparti har vi et mål om at vi skal fullfinansiere den opplæringen som bedriftene tar ansvar for, og at lærlingtilskuddet skal heves til et nivå som tilsvarer kostnadene ved opplæring i skolen. Er det et mål som statsråden deler?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:11:12]: Det er et mål som leder i Høyres programkomité deler – det er meg. Det står ikke i regjeringserklæringen nå, men det får man se på i neste periode. Jeg mener at det er rimelig å oppfylle det løftet man i praksis ga i 1994, om at kostnadene ved å ha noen ute i lære skal være de samme som ved å gi dem muligheten til å fullføre fagbrev i skole. Jeg deler den ambisjonen.

Når det er sagt, vil ikke det alene løse problemet. Vi hadde nylig en sak i denne salen hvor Riksrevisjonen påpekte – hvis jeg ikke husker feil – at 14 av 19 fylker sa at de ikke hadde gjort noe for å rekruttere nye lærlingbedrifter – altså 14 av 19 fylker. Da kan jo alle partier som sitter i denne sal, ringe hjem til sine fylkestillsvalgte og spørre: Hva gjør dere i fylket for å rekruttere flere lærlinger – og flere lærlingbedrifter, ikke minst? Der mener jeg også at staten skal følge opp mer, bl.a. ved å lage bedre verktøy for dimensjonering for fylkene.

Presidenten: Ivar Odnes – til oppfølgingsspørsmål.

Ivar Odnes (Sp) [10:12:26]: Det vert litt i same gata til statsråden: Formidling av lære plassar har over mange år vore ein akilleshæl i fag- og yrkesopplæringa. Då går det på den indikatorrapporten som kom for to dagar sidan, som òg påpeiker at oppfølging av samfunnskontraktar som no er offentleggjort, viser at talet på godkjende lærekontraktar har auka i perioden 2011–2016, og det er bra, utfordringa er berre at talet på søkjarar har auka i endå større grad. Samtidig viser denne rapporten at ei av fire godkjende lærebedrifter ikkje har teke inn lærlingar, og heile 28 pst. av lærebedriftene har heller ikkje hatt lærling det siste året. Så spørsmålet til statsråden er: Kva for konkrete tiltak vil regjeringa no setja i verk for å sørgja for at godkjende lærebedrifter faktisk tilbyr lærekontraktar til dei mange tusen kvalifiserte søkjarane som no står utan lære plass?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:13:31]: Jeg skal ikke bruke tiden på å gjenta hva vi har gjort. Men la meg si noe om problemstillingene jeg mener vi må gjøre noe med fremover.

Det kanskje aller viktigste, som flere av partene i arbeidslivet har løftet, er at det kan se ut som om det er et litt uklart ansvarsforhold også når det gjelder hvem som har ansvaret for å skaffe nye lærebedrifter. Når så mange som 14 av 19 fylkeskommuner – igjen med forbehold, det er mulig det var 15, eller det er mulig det var 13 – sier at de jobber ikke med å skaffe nye lærlingbedrifter, og så har vi opplæringskontorene, som først og fremst er en sammenlutning av bedrifter som allerede har lærlinger og kanskje ikke ser på det som sitt hovedoppdrag heller å skaffe nye lærlingbedrifter, da har vi et ansvarsplasseringsproblem. Det var et utrolig dårlig ord, men vi har et problem med at

ansvaret ikke er tydelig plassert, for å si det veldig enkelt, så det kommer vi til å jobbe med. Vi kommer til å jobbe med å gi fylkene bedre verktøy for å kunne dimensjonere utdanningen. Og så er det også verdt å nevne at vi nå holder på med en stor omlegging av selve yrkesfagprogrammene i videregående skole i tett, tett samarbeid med partene i arbeidslivet, som også kan føre til at flere som begynner, får en lærlingkontrakt til slutt.

Presidenten: Iselin Nybø – til oppfølgingsspørsmål.

Iselin Nybø (V) [10:14:44]: Statsråden har rett når han sier at det ikke er en arbeidsledighetskrise i hele landet. Men det er en krise i noen deler av landet. Mange av dem som har mistet jobben, eller som nå sliter med å få seg jobb, trenger å gjøre noe med den formelle kompetansen sin, enten fordi de ikke har tilstrekkelig kompetanse, eller fordi de trenger å endre den kompetansen de har. Da trenger de ofte å gå på en fagskole eller på et universitet. Samtidig er det visse utfordringer med det.

Mitt spørsmål til statsråden er om han mener at universitetene og høyskolene våre er raske nok til å ta opp dem som nå står ledige. Klarer de å tilby den utdanningen som trengs? Er det godt nok samarbeid mellom fagskolene og universitetene, slik at overgangen mellom de to institusjonene fungerer i praksis?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:15:45]: Svaret på det er nei. Det er mye som er bra, men det er ikke godt nok.

Særlig mener jeg at det viser at vi trenger et løft for fagskolene. For å ta et eksempel: Jeg var i Porsgrunn – altså hjemme – og besøkte fagskolen der. De hadde ikke hatt besøk av en statsråd siden Gunnar Knudsens tid. Det begynner å bli ganske mange år siden. Det sier noe om hvordan fagskolene systematisk har vært nedprioritert, at man ikke har løftet dem opp til å fylle den rollen de kan fylle, som er enda viktigere enn den de fyller i utdanningssystemet i dag. En av fordelene med fagskolene er nettopp at de kan tilby arbeidsrettede, praktiske kurs som er tilpasset lokalt arbeidsliv og regionalt arbeidsliv. Fagskolene mange steder gjør nå en fantastisk jobb, nettopp ved å ha fingeren på pulsen i lokalt arbeidsliv og være raske til å snu seg om.

Universitets- og høyskolesektoren er ikke like flinke til det. Det må de bli flinkere til. Jeg mener også at det nye finansieringssystemet som nå rulles ut, vil gjøre det lettere for dem å tilby det, i hvert fall på en del områder. Men det er også i kjernen av universiteters og høyskolars ansvar å ha kontakt med arbeidslivet og finne ut hva det trenger.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes – til oppfølgingsspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:17:00]: Eg såg det kom mange unge menneske inn her, og kanskje mange av dei også tar yrkesfag. Eg trur vi må ta inn over oss at for dei er denne diskusjonen kanskje litt spesiell, for tala er klare: Det er altfor mange menneske som står utan studie-plass, og det er ikkje noka forbetring. Det er full semje på Stortinget om både tilskota, krava og den typen ting. Likevel står vi på staden kvil. Dette er krise for alle dei unge menneska som står utan studie-plass. Vi kan ikkje vere i

den situasjonen at så lenge han har vart over tid, og faktisk no er aukande, skal vi berre slappe av.

Spørsmålet mitt er om det vil kome heilt nye initiativ no, at ein verkeleg tar dette på alvor – eller berre håper ein at dei tiltaka som ein har gjennomført, snart skal «kicke inn», og at det skal ordne seg?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:18:01]: Nei – jeg antar for øvrig at representanten mener lærlingplass og ikke studie-plass – jeg ...

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:18:06]: Ja, eg meiner lærlingplass.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:18:08]: ... mener ikke at vi kan lene oss tilbake og bare være fornøyd med det vi har gjort. Noe av det vil sannsynligvis få effekt, f.eks. skjerpet lærlingklausul, men jeg mener vi også må grave dypere. I dag snakker vi om at det er mellom 6 000 og 9 000 som ikke har lærlingplass. Vi vet for lite om: Hvem er de? Hvilke fylker er det som har størst problemer på hvilke områder? Dermed kan vi også sette inn tiltak mer direkte mot de fylkene, f.eks. når det gjelder dimensjonering.

Det kan hende vi har en strukturell svakhet i systemet vårt – som jeg nevnte også i forrige svar – hvor ansvaret for å skaffe nye lærlingplasser ikke er tydeliggjort i loven, i forskrifter eller i regelverket. Det mener jeg vi må se på. Når vi nå skal fornye alle yrkesfagprogrammene, er også det et viktig bidrag til å lage en yrkesfaglig utdanning som samfunnet vårt så desperat trenger, men som er tilpasset det arbeidslivet som er der ute. Så jeg har ingen planer om å hvile.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:19:16]: Mitt spørsmål går til statsråd Solveig Horne.

Kristeleg Folkeparti registrerer at statsråd Listhaugs kritikk av kontantstøtta har blitt møtt med ståande applaus av dei store avisene i landet. Men me tvilar på om applausen er like sterk blant familiane i landet. Me veit at blant dei som kan få kontantstøtte, eittåringane, er det 60 pst. som i delar av perioden mottar kontantstøtte. Det er barnas beste og valfridomen til familiane som ligg til grunn for politikken til Kristeleg Folkeparti. For oss er det ikkje nokon som vel feil. Me synest at så lenge familiane får lov til å velje sjølve, er det gode val, uansett om ein vel kontantstøtte eller barnehage.

Når Framstegspartiet og statsråd Listhaug no går i strupen på kontantstøtta og påstår at det er problematisk at kvinner er heime med eittåringane sine – om det er innvandrande kvinner – undergraver jo det fullstendig nettopp den valfridomen som me ønskjer å gi til barnefamiliane. Listhaug refererer til Brochmann-utvalet, men me veit at både Fafo-forskarar og rapporten frå Brochmann I-utvalet anerkjenner at det er andre faktorar som er viktigare. I rapporten kan me lese at vel så viktig som dei økonomiske incentiva for ei avgjerd om at ei mor er heimeverande, er andre faktorar.

Mitt spørsmål til statsråd Horne er om ho meiner at ei fjerning av kontantstøtta automatisk vil føre til at innvandrande kvinner får seg jobb og kjem seg ut i arbeidslivet, eller

om det ikkje er andre grunnar til at mange innvandrar kvinner ikkje kjem seg ut i arbeidslivet.

Statsråd Solveig Horne [10:21:17]: Jeg takker for spørsmålet, og det er godt å høre at Kristelig Folkeparti, i likhet med både regjeringen og Fremskrittspartiet, er opptatt av familien, og at familien skal kunne ha valgfrihet og fleksibilitet til å innrette hverdagen sin slik som det passer dem i en fase av livet når de har små barn, noe som er veldig viktig for både barna og familien for øvrig.

Denne debatten blir ofte om foreldrepermisjon og kontantstøtte. Vi ser at kontantstøtten har vært et viktig grep for at familier har kunnet ha en valgfrihet til å innrette hverdagen sin. Det har våre partier også vært tilhengere av.

Jeg registrerer at det er en diskusjon om kontantstøtten. Som statsråd forholder jeg meg til den regjeringsplattformen som er i dag, og vi har nå fått på plass en økning i kontantstøtten, som er viktig for de familiene som dette gjelder.

Vi ser også at kontantstøtten i enkelte tilfeller kan være til hinder for innvandrer kvinner med tanke på å komme seg ut i arbeid. Vi vet også at en av nøklene til god integrering er å komme seg inn i arbeidslivet. Når fire av ti innvandrer kvinner i dag ikke er i arbeidslivet, er det en stor likestillingsutfordring også. Men jeg er opptatt av at også innvandrerfamilier skal kunne ha valgfrihet til å kunne innrette hverdagslivet sitt, og da kan kontantstøtte være viktig også for de familiene.

Regjeringen foreslår nå innføring av et botidskrav på fem år for asylsøkere, flyktninger og andre innvandrere som kommer til Norge fra land utenfor EØS, for vi ser hvor viktig tilknytningen til arbeidslivet er for denne gruppen, og at kontantstøtten kan være til hinder.

Det er viktig at vi har en diskusjon om kontantstøtten, men samtidig er det viktig at familiene skal ha valgfrihet til å innrette seg på den måten de finner det for godt å gjøre.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:23:27]: Eg er enig i at me skal ha ein diskusjon om kontantstøtta, men det blir veldig vanskeleg for barnefamiliene når det blir skapt usikkerheit rundt ei så viktig velferdsordning. Det handlar om moglegheita til å planleggje, og det eg opplever at statsråd Listhaug gjer med sin tydelege kritikk, er at ho skaper ei heilt bevisst usikkerheit rundt kontantstøtta. Det er riktig som statsråd Horne seier, at me veit kva som har vore politikken til Framstegspartiet på dette området, men det er no ei usikkerheit om kva som blir politikken framover. Eg opplever at statsråden ikkje avklarar det her.

24 pst. av mottakarane av kontantstøtte er menn. Det viser at likestillinga går betre. Me veit at det òg er ei utfordring når det gjeld fødselstala i Noreg, at dei har gått ned. Å ta bort velferdsordningar vil ikkje hindre det.

Eg har lyst å gjenta spørsmålet mitt: Trur statsråden at det å fjerne kontantstøtta fører til at innvandrar kvinner automatisk kjem ut i jobb?

Statsråd Solveig Horne [10:24:32]: Å få innvandrer kvinner til å bli delaktige i arbeidslivet er et viktig arbeid for regjeringen, og når fire av ti innvandrer kvinner er utenfor arbeidslivet, er det både en likestillingsutfordring og en integreringsutfordring som vi er nødt til å ta tak i. Derfor har regjeringen jobbet aktivt for å få flere innvandrer kvinner ut i arbeid. Statistikk viser at kontantstøtten

ofte blir brukt av innvandrerfamilier, og det kan være en hindring for integreringen. Men jeg vil understreke at jeg, som statsråd med ansvar for kontantstøtten, forholder meg til både regjeringsplattformen og budsjettvedtaket som er gjort, hvor kontantstøtten har fått en økning. Men jeg registrerer også at alle partiene i denne salen har en diskusjon om kontantstøtten. Det er viktig at vi har gode velferdsordninger for familien, som gjør at de kan få fleksibilitet og valgfrihet. Vi har satt ned et utvalg som skal se på de ordningene.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Geir Jørgen Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:25:47]: Som nevnt i et av innleggene pekes det på at både Fafo-forsker og Brochmann I-utvalget ser at det kan være andre ting enn kontantytelser som gjør at innvandrer kvinner ikke kommer i arbeid. Det kan være kulturforskjeller, det kan være familiestrukturer, det kan være synet på likestilling, det kan være mange ting som gjør at det ikke er så enkelt å få innvandrer kvinner inn i arbeidslivet.

Mitt spørsmål er: Erkjenner statsråden at det er andre ting enn bare kontantytelser som kontantstøtte og barne-trygd som hindrer disse kvinnene i å komme i arbeid? Hvis hun erkjenner det, på hvilken måte arbeider regjeringen for å komme over hindringene som gjør at mange av disse kvinnene ikke kommer inn i arbeidslivet?

Statsråd Solveig Horne [10:26:43]: Når vi ser på antallet innvandrer kvinner som er i, eller som har tilknytning til, arbeidslivet, er det svært lavt. Derfor er det også et tema som er satt på dagsordenen i den nordiske likestillingskonferansen som går av stabelen i disse dager, for inkludering av innvandrer kvinner i arbeidslivet er en stor likestillingsutfordring. Det blir feil bare å si at kontantstøtten er det som er hindringen for å få innvandrer kvinner ut i arbeid. I likhet med representanten vet vi at det er kulturforskjeller, det kan være familiesituasjoner, det kan være språk, det kan være utdanning. Derfor er det viktig å satse på både språkopplæring og utdanning for at innvandrer kvinnene skal kunne komme seg ut i arbeid. Det er et arbeid som regjeringen har styrket både med Jobbsjansen og arbeidet med introduksjonsprogrammet – å få flere innvandrer kvinner ut i arbeid.

Presidenten: Arild Grande – til oppfølgingsspørsmål.

Arild Grande (A) [10:27:46]: Arbeiderpartiet ønsker en reell valgfrihet for familiene, men vi ser at på område etter område går ting i gal retning med denne regjeringen. Man øker barnehagekøene, man øker prisene på barnehage, og man øker kontantstøtten. Med dette blir det ikke en reell valgfrihet for familiene, det blir et enten-eller. Nå ser vi også at en ny Nav-rapport slår fast at kontantstøtte er negativt for kvinners sysselsetting, særlig for dem med innvandrerbakgrunn. Vi ser at mødre med barn i kontantstøttealder jobber 5–6 prosentpoeng mindre enn hva de ville ha gjort uten satsøkningen som kom fra denne regjeringen, og det er et mye høyere uttak blant utvandrer kvinner.

Hvorfor jobber ikke regjeringen for reell valgfrihet for barnefamiliene og foreldrene, slik at de kan velge å kom-

binere jobb og omsorg, slik de aller fleste ønsker – framfor at mange, og særlig kvinner, blir presset ut av arbeidslivet?

Statsråd Solveig Horne [10:28:49]: Regjeringen jobber virkelig for reell valgfrihet, og med endringen i foreldrepermisjonsordningen, ved at vi nå har økt fellesandelen, har vi gitt familiene en større frihet til å kunne velge å innrette sin hverdag ut fra det som passer den enkelte familie.

Når Arbeiderpartiet snakker om reell valgfrihet, er det bare hvis man skal kunne velge slik som Arbeiderpartiet ønsker. Familiene er forskjellige, familiene trenger å ha mulighet til å kunne velge fordeling ut fra foreldrepengeordningen, og også å kunne ha mulighet til å velge kontantstøtte hvis de ønsker det.

Presidenten: Per Olaf Lundteigen – til oppfølgings-spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:29:40]: Når foreldrene får kontantstøtte, begynner smårollene i barnehagen omtrent når de er to år, i stedet for når de er ett år. Det er det som er kontantstøttens virkning. Det er et kompromiss mellom kryssende hensyn, mellom foreldrenes valgfrihet og barnas beste, og det er et kompromiss som er likt for alle som har bodd over fem år i Norge. Det har kommet forskjellige uttalelser i det siste fra både Fremskrittspartiet og Høyre, og derfor er spørsmålet oppe her i dag.

Mitt spørsmål er: Mener statsråden at det er innvandrerkvinnenes manglende integrering som skal vektlegges sterkest i spørsmålet om vi skal ha kontantstøtte for foreldre med barn mellom ett og to år? Altså: Er det manglende integrering som skal vektlegges sterkest i saken, eller mener statsråden det er andre hensyn som skal vektlegges sterkest?

Statsråd Solveig Horne [10:30:46]: Jeg håper Stortinget har forståelse for at jeg som statsråd, som har ansvaret for dette, forholder meg til både regjeringsplattformen og det budsjettvedtaket som denne sal har gjort. Jeg registrerer at det i alle partier nå er et programarbeid, og der blir det også diskutert fordeler og ulemper med kontantstøtte, og så får vi vente et par måneder for å se hva det enkelte parti lander på.

Men til spørsmålet: Det er viktig at vi inkluderer innvandrerkvinner i arbeidslivet, og det er bekymringsfullt når vi ser at en så stor andel innvandrerkvinner ikke har tilhørighet til arbeidslivet. Vi vet at det er viktig for den enkelte, både for selvforsørgelse og for frihet, og da må vi se på hva som er hindrene i dag med hensyn til at innvandrerkvinner ikke kommer seg ut i arbeid. Vi vet at det ofte er språk og utdanning som er nøkkelen for å komme seg inn i arbeidslivet. Vi ser også at en stor andel innvandrerkvinner benytter seg av kontantstøtte, og at de kanskje da er borte fra utdanning og arbeidsliv i en lengre periode enn det som hadde vært best for dem.

Presidenten: Abid Q. Raja – til oppfølgingsspørsmål.

Abid Q. Raja (V) [10:31:55]: Hvite, etnisk norske kvinner er de mest likestilte i verden. Det er en utrolig historie om vunne kamper, lik verdighet, like muligheter. Arbeid har vært en hovednøkkel. Samme likestilling gjel-

der ikke alle kvinner i Norge. Innvandrerkvinner, de brune, svarte, fargede kvinnene, de med minoritetsbakgrunn, har ikke samme rettigheter, de opplever ikke samme muligheter, de lever ikke under samme verdige forhold. Så vet vi i dag at den offentlige støtteordningen kontantstøtte bidrar til å holde innvandrerkvinnen hjemme, borte fra arbeid, med følgen forsinket – i verste fall forhindret – likestilling.

Mitt spørsmål er: Hvordan vil statsråden løfte innvandrerkvinnens likestilling, helst med fjernet kontantstøtte, men eventuelt: til tross for den?

Statsråd Solveig Horne [10:32:50]: Jeg er veldig glad for at vi nå ser at en høy andel av minoritetsjentene tar høyere utdanning, og det er viktig at de bruker den utdanningen når de er ferdig med den. Så ser vi at fire av ti innvandrerkvinner ikke har tilknytning til arbeidslivet. Da er det viktig å satse på introduksjonsprogrammet, som regjeringen har gjort endringer på, Jobbsjansen, altså muligheten for at disse innvandrerkvinnene får språkopplæring og utdanning, slik at de kan få tilknytning til arbeidslivet.

Så har jeg lyst til å understreke at kontantstøtten er for en liten periode av livet. Det som er utfordringen, er at hvis en får kontantstøtte over mange år, med kanskje flere unger, er en i en lengre periode ute av arbeidslivet. Men for de aller fleste er ikke kontantstøtten en utfordring, for kontantstøtten gir også en valgfrihet for familien til i en liten periode å kunne være hjemme med de barna som kanskje trenger å være hjemme i stedet for å gå i barnehagen.

Presidenten: Audun Lysbakken – til siste oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:34:06]: Det ble sagt at det relativt høye antallet familier som benytter seg av kontantstøtte, er et uttrykk for valgfrihet. Det kan vel like gjerne sies å være et uttrykk for den mangel på valgfrihet som følger av denne regjeringens nedprioritering av barnehagereformen. Hadde vi hatt to opptak i året, ville vi også vært i en situasjon der mange slapp å bruke kontantstøtte som en ventestøtte mens de venter på barnehageplass.

Et viktig mål for SV er et samfunn med mindre ulikhet. Da må vi lykkes med likestillings- og integreringspolitikken. Det er et av de største mysterier i norsk politikk at Fremskrittspartiet, som hisser seg opp hver gang noen med innvandrerbakgrunn får det Fremskrittspartiet mener er for mye penger, samtidig, i regjering, har økt utbetalingene så mye som denne regjeringen har gjort til bl.a. mange kvinner med innvandrerbakgrunn for å la være å jobbe. Sylvi Listhaug vil tenke seg om på nytt. Jeg er for en gangs skyld enig med Sylvi Listhaug, men jeg synes statsråden nå har svart veldig uklart på om hun også er enig. Er hun klar til å tenke nytt om kontantstøtten, eller freder hun den?

Statsråd Solveig Horne [10:35:17]: Jeg er alltid klar til å tenke nytt, men som den statsråden som har ansvaret for kontantstøtten, forholder jeg meg til regjeringsplattformen og budsjettforliket her i Stortinget, som jeg har gjentatt flere ganger. Men så må jeg også si at det er forunderlig å høre de rød-grønne partiene snakke om kontantstøtten som den store likestillingsutfordringen og den utfordringen som innvandrerkvinner har i dag med kon-

tantstøtten. Jeg har bare lyst til å minne representanten Lysbakken på at det var den forrige regjering som økte kontantstøtten til 5 000 kr, noe som gjorde at kanskje flere valgte dette.

Jeg registrerer at tallene når det gjelder dem som velger kontantstøtte, nå går jevnt ned, og det er på grunn av at vi har hatt en storstilt barnehageutbygging, med flere barnehageopptak – og nå fram til november, fra i år av. Det er en satsing på barnehager som vi alle er enige om er viktig, men det er også en mulighet til å kunne ha valgfrihet, med kontantstøtte for dem som ikke ønsker barnehageplass fra barnet er to år.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:36:33]: Mitt spørsmål går til kulturministeren.

Det materialet som finnes i arkiv-, bibliotek- og museumssektoren, utgjør på mange måter vår felles hukommelse. Stortinget har lagt til grunn at fellesskapet har et ansvar for å sikre disse samlingene for kommende generasjoner og for å gi folket tilgang til alle. Digitalisering av dokumenter og gjenstander er i stadig større grad en forutsetning for å løse de oppgavene.

I går presenterte Riksrevisjonen en rapport med en nedslående oppsummering av status for digitalisering av samlingene innenfor arkiv-, bibliotek- og museumssektoren. I rapporten kritiseres Kulturdepartementet for manglende oppfølging og styring av arbeidet med digitalisering. Hele 27 pst. av museene mener det vil ta svært lang tid, kanskje opp mot 20 år, å komme å jour, mens Arkivverket vel egentlig har avskrevet ambisjonen om å kunne digitalisere 10 pst. i overskuelig framtid. Dette er jo alarmerende funn, og det betyr i ytterste konsekvens at viktige deler av vår kulturarv kan stå i fare for å gå tapt. Det er derfor nærliggende å spørre statsråden om regjeringen er enig i at dette gir grunn til bekymring, og hva regjeringen akter å foreta seg i denne saken.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:37:59]: Det er riktig at Riksrevisjonen den 7. februar la frem sin sluttrapport om digitalisering av kulturarven og Kulturdepartementets oppfølging av digitaliseringsmeldingen fra 2009. Her får vi noe kritikk for manglende resultater blant våre underliggende virksomheter og tilskuddsmottakere.

Jeg vil takke Riksrevisjonen for en god og grundig rapport om det arbeidet vi gjør med digitalisering av kulturarven. Digitalisering av kulturarven er jeg enig med representanten Arnstad i er en oppgave som vi bør prioritere. Det er særdeles viktig at vi får dokumentert vår arv. Så er det slik at også denne oppgaven er noe som underliggende etater prioriterer opp mot andre presserende oppgaver i sine samlinger og institusjoner.

Jeg vil gå igjennom rapporten nøye. Jeg vil se på hvordan vi fra departementets side kan følge opp arbeidet enda bedre overfor Arkivverket og deler av museumsfeltet, og sørge for at også planverket og ledelsen av digitaliseringsarbeidet blir bedre.

Marit Arnstad (Sp) [10:39:52]: Det er ganske åpenbart når man leser rapporten fra Riksrevisjonen at det er et behov for å intensivere arbeidet med digitalisering, men også for å gjøre noe med styringen av arbeidet. Departe-

mentet har sagt i forbindelse med Riksrevisjonens rapport at det er de underliggende etatenes ansvar å rapportere inn, mer enn det er departementets ansvar å styre arbeidet. Jeg ser at statsråden egentlig legger opp til litt av det samme i sitt svar, men Riksrevisjonen er klar og tydelig på at dette er Kulturdepartementets ansvar, og man kan ikke skyve ansvaret fra seg og nedover til underliggende etater. Mener statsråden at styringen og oppfølgingen av arbeidet fra departementet har vært tilfredsstillende? Og hva slags plan har departementet nå for å få en bedre oppfølging av dette arbeidet?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:40:46]: Jeg vil understreke at det er svært utfordrende å digitalisere på en tilfredsstillende måte, på en god nok måte, alle deler av kulturarven. Det betyr ikke at vi ikke skal gjøre det likevel, og det er enkelte områder det er veldig mye vanskeligere å lage en god digital representasjon av, f.eks. en sirlig håndskrevet kirkebok kontra en trykket bokside. Derfor tar det nå tid, og det å finne gode metoder for å gjøre det er viktig.

Vi kommer til å ha fokus på dette fra departementets side i den tiden som står foran oss. Vi kommer til, som jeg sier, å gå grundig inn i rapporten og se på hvordan vi kan følge opp dette på en bedre måte.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ivar Odnes.

Ivar Odnes (Sp) [10:42:03]: Det å ta vare på kulturarven vår er ei forplikting fra generasjon til generasjon.

Som representanten Arnstad beskrev situasjonen, har manglende oppfølging fra ansvarleg departement og også regjering vore så dårlig at framdrifta når det gjeld digitalisering av arkivmateriale, kan reknast i promille og ikkje i prosent, slik det var føresett frå Stortinget. Berre om lag 2 pst. av arkivbestanden er så langt digitalisert, noko som utgjør ein auke på forsvinnande 0,1 prosentpoeng frå 2010 til 2015. Dette illustrerer at det er ei formidabel oppgave som står att, og som det hastar med å løysa. Både statsråden og eg er utøvarar av ein immateriell kulturarv som det også er viktig å ta vare på. Eg reknar med at statsråden ikkje er tilfreds med oppfølginga. Difor er spørsmålet: Kva slags tiltak tenkjer statsråden seg for å få fortgang i digitaliseringa?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:43:10]: Som sagt er jeg veldig glad for at vi har fått denne grundige rapporten fra Riksrevisjonen. Jeg vil understreke igjen at for våre etater er det et prioriteringsspørsmål. Derfor vil jeg si at det er veldig positivt, og jeg er veldig glad for, at Riksrevisjonen anerkjenner at store deler av kulturarven er det svært vanskelig å digitalisere på en tilfredsstillende måte, og at de også er tydelige på at det ikke kan være, eller skal være, et mål å digitalisere all kulturarv. Vi skal prioritere det vi mener er viktig å digitalisere. Jeg kommer til å gå grundig inn i rapporten, og jeg kommer til å se på hvilke tiltak vi fra departementets side skal iverksette for at vi skal følge opp på en bedre måte.

Presidenten: Hege Haukeland Liadal – til oppfølgingsspørsmål.

Hege Haukeland Liadal (A) [10:44:16]: Jeg hører at statsråden er glad for Riksrevisjonens rapport, og jeg regner da med at det ikke blir tomme ord når det gjelder å følge opp videre.

Det er ingen overraskelse for oss som jobber med kulturfeltet politisk og på nasjonalt nivå, at utfordringene er store når det kommer til digitalisering. Det får vi påminnelser om hver eneste dag, og jeg hadde i hvert fall ikke hatt behov for en revisjon fra Riksrevisjonen for å være klar over det. Så jeg tillater meg å spørre kulturministeren, for det er interessant for Stortinget å vite dette: På hvilket område av kulturfeltet ser statsråden at skoen trykker mest per i dag?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:45:13]: Jeg er veldig enig i det representanten Haukeland Liadal trekker frem, nemlig at det er komplisert, og det er store utfordringer, nettopp fordi det er et så massivt materiale vi snakker om. Det er derfor jeg vil gå grundig igjennom rapporten og se på hvilke tiltak vi kan iverksette.

Fra politisk hold skal vi være forsiktige med å legge altfor mange føringer for hva som først og fremst skal prioriteres. Det har vi heldigvis veldig god fagekspertise på i Norge, i Arkivverket, hva man først og fremst ønsker å prioritere.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål

Trine Skei Grande (V) [10:46:30]: Mitt spørsmål går til kunnskapsministeren.

For noen dager siden fikk vi presentert Brochmann II-utvalgets utredning, som vurderer hvordan vi skal klare å få til en god integreringspolitikk i Norge, slik at de som kommer til Norge – enten som flyktninger, asylsøkere, arbeidsinnvandrere eller annet – ikke blir en byrde for samfunnet, men faktisk bidrar inn i samfunnet. Den rapporten avslørte at den fremste integrasjonsministeren i den norske regjeringa er kunnskapsministeren. Der ser vi at andre generasjonen lykkes godt i Norge, fordi vi har et utdanningssystem som klarer å løfte ungene, sjøl om foreldrenes akademiske bakgrunn ikke gir lange cv-er. Vi ser at sjøl unger med analfabetiske mødre og lavt utdannede fedre klarer å lykkes i det norske skolesystemet. Men ikke alle gjør det. Noen av guttene har vi større problemer med enn noen av jentene, f.eks.

Mitt spørsmål til statsråden er om han har forstått at det ikke er Sylvi Listhaug som er den fremste integreringsministeren i regjeringa, men at det faktisk er kunnskapsministeren som har de viktigste virkemidlene for å lykkes i integreringen. Og har han også forstått at spesielt det å løfte barn ut fra den akademiske bakgrunnen de har hjemme, inn til å få utnyttet sitt fulle potensial i en skolegang, er det som faktisk er mest effektivt for at alle skal kunne lykkes i dette landet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:48:17]: Jeg har forstått det. Jeg er ikke sikker på om statsråd Listhaug vet det, men jeg har forstått det.

Det er helt riktig som representanten sier, at de to viktigste verktøyene vi har for integrering, er arbeidsmarked og utdanning. De er de aller, aller viktigste. Når det gjelder utdanning, må vi nesten dele opp i litt flere problemstillinger, for det er en forskjell på hva som skal til for en helt ny-

ankommen elev, og hva som skal til for en som bare har minoritetsbakgrunn, men er født og oppvokst i Norge. Men på begge områdene ser vi at vi har store utfordringer. Bare for å ta et eksempel: Hvis vi bruker nasjonale prøver for lesing som eksempel, ser vi at blant dem som ikke er født i Norge, er over 50 pst. på de laveste nivåene i lesing. Blant nordmenn med majoritetsbakgrunn er det noen og tjue prosent. Blant dem som er født i Norge, men har minoritetsbakgrunn, er det noen og førti prosent. Det er den relative forskjellen som er interessant her.

Fra skoleforskning vet vi at det er høyst sannsynlig at gode skoler klarer å løfte alle elever, dvs. at for dem som er født i Norge, men har minoritetsbakgrunn, er en god skole det aller mest avgjørende. Det er f.eks. å finne de elevene som har problemer, tidlig i skoleløpet, og sette inn tiltak, tidlig innsats. Det er å ha høye forventninger til elevene. Det er å ha lærere med høy profesjonell autonomi og integritet. Det er å ha et skolesystem som er opptatt av kunnskap ved hver eneste sving, men også et skolesystem hvor elevene er trygge og lærer.

Når det gjelder de helt nyankomne elevene, har vi fortsatt en del av tiltakene som vi satte i gang i forbindelse med asyl- og flyktningtilstrømmingen, f.eks. etterutdanning og kurs til skolepersonalet, rett og slett. Vi satser også på tospråkspedagogikk og migrasjonspedagogikk, som en viktig del av det. Men det er også noen strukturelle problemer i systemet vårt. Noen av dem har vi rettet opp i dette budsjettet, men det er også flere, som jeg må komme tilbake til senere.

Trine Skei Grande (V) [10:50:23]: Det ene handler om andregenerasjonen, som må få muligheten til å lykkes i systemet. Et annet funn i Brochmann II-utredningen er at førstegenerasjonen som får muligheten til å legge en liten dert norsk utdanning oppå en utenlandsk, har mye større sjanse for å lykkes. I går snakket jeg med mannen til en filippinsk dame med filippinsk sykepleierutdanning, som var fortvilet over at ikke det går an å legge til en norsk del på en slik utdanning. For det Brochmann II-utvalget viser, er at har du noen enheter med norsk utdanning oppå en utenlandsk, er muligheten for å komme i jobb mye større. Det er kanskje også en viktigere del enn bare godkjenningsdelen. Hvorfor prøver vi ikke å få til utdanningsinstitusjoner som kan gi de påbyggene på andre utdanninger som gjør at man kan ha stampelet til NTNU eller Universitetet i Oslo sammen med en utenlandsk utdanning, noe som gjør at norske arbeidsgivere blir trygge på papirene de har foran seg?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:51:26]: Jeg er helt enig, og vi prøver det. Blant annet i de budsjettene som Venstre har blitt enig med regjeringen om, har det ligget inne helt konkrete tiltak for å få til det, f.eks. ved Høgskolen i Oslo og Akershus, hvor vi gir støtte til institusjonene for å lage helt målrettede kurs nettopp for å fylle på kompetansehullene. For noen vil deler av utdannelsen kunne godkjennes, for noen vil hele utdannelsen kunne godkjennes, men nøkkelen er å klare å identifisere hvor det er man trenger å toppe opp for å bli godkjent i det norske arbeidsmarkedet eller få en godkjent norsk utdanning. Det er vi i gang med. Men det er et problem som har eksistert over lengre tid, og det er komplisert. Så jeg skulle ønske at det arbeidet gikk enda raskere, og at vi

hadde enda flere som jobbet med det. Men vi er i gang, og det er i hvert fall viktig.

Presidenten: Det blir gitt anledning til oppfølgings-spørsmål – Abid Q. Raja.

Abid Q. Raja (V) [10:52:33]: Vi har en vellykket historie om andregenerasjons innvandrere i Norge, representert i denne salen bl.a. ved Hadia Tajik og Mudassar Kapur. Selv førstegenerasjon av innvandrere klarer seg, slik Stortingets Mazyar Keshvari er et eksempel på. Spørsmålet er også hvordan man tilrettelegger mulighetene. På 1980-tallet, da slike som meg gikk på skolen, hadde ikke skolerådgiverne troen på slike som oss, at vi skulle lykkes. Svært mange har motbevist dette. Innvandrerne er en belastning, særlig for seg selv og sine familier, men også for samfunnet, om de ikke lykkes.

Spørsmålet mitt til statsråden er om han ser hvordan politisk retorikk også kan være med på enten å undergrave eller å legge til rette for at enkelte lykkes, hvordan vi omtaler innvandrere som en ressurs eller byrde – begge deler kan bli selvoppfylgende profetier.

En annen statsråd er veldig opptatt av å sende signaler. Hva slags signaler ønsker denne statsråden å sende til innvandrerne? Vil han ha troen på at de lykkes, eller forventer han at de blir en belastning?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:53:35]: Takk til representanten Raja for en ikke helt uttømmende liste over folk med minoritetsbakgrunn som har gjort det godt i politikken, men allikevel en fin oversikt.

Det er lett og fristende alltid å si at alle som kommer til Norge, er en ressurs. Potensielt sett er selvfølgelig alle en ressurs. Men hvis vi gjør det til et mantra, risikerer vi å snakke så mye om det at vi ikke ser de reelle utfordringene. Og det er, mener jeg, et faktum at hvis man har for høy innvandring over lang tid, samtidig som man har en integrering som ikke fungerer, kanskje til og med som realistisk sett aldri kan få alle fullt ut integrert, er det vanskelig å kombinere med en velferdsstat og en samfunnsmodell som vår. Jeg mener at selv om vi skal se den enkelte som en ressurs og man skal anta og forvente at alle kan bidra, må vi heller ikke gå i den fellen at vi lar være å snakke om vanskelige problemstillinger av hensyn til at vi helst skal snakke godt om folk. Så jeg vil velge en kombinasjon av forskjellige løsninger, tror jeg.

Presidenten: Marianne Aasen – til oppfølgingsspørsmål.

Marianne Aasen (A) [10:54:47]: Å sørge for at flyktninger og innvandrere får brukt den kompetansen de har, eller får skoleplass eller studieplass, er det bred enighet om er lurt. Enigheten er så bred at storting og regjering la det inn som et sentralt punkt i integreringsforliket i 2015. I den avtalen stod det:

«For å bedre tilrettelegge arbeidsrettede tiltak i integreringsarbeidet ber Stortinget regjeringen om å: (...)

5. Legge til rette for at kompetanse og mulighet for jobb kan vektlegges ved bosetting, gjennom en styrket kompetansekartlegging.»

– Dette ble vedtatt enstemmig.

Oppdraget ble gitt til NOKUT, som er regjeringens organ for å godkjenne utenlandsk utdanning. De fikk

10 mill. kr til dette arbeidet, men de pengene forsvant da det ble inngått budsjettforlik sist høst.

I disse dager skulle dette kartleggingsarbeidet rulles ut for fullt for de mange som kom i 2015, men køen av flyktninger vil nå bli lang. Statsråden sa nettopp i sitt svar til Trine Skei Grande at han ønsker at dette skal skje raskere. Hvorfor gikk statsråden da med på å kutte 10 mill. kr til NOKUT?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:55:50]: For det første er jeg helt enig i at NOKUT er helt avgjørende. Det er de som godkjenner utenlandsk utdanning. Nå er det også slik at institusjonene har et ansvar for å se om utdanningen passer inn, men det er NOKUT som godkjenner utenlandsk utdanning. Begrunnelsen for at vi mente det var forsvarlig å trekke inn det som var en engangsbevilgning til NOKUT på 10 mill. kr, var at flyktning- og asylsituasjonen hadde endret seg – tilstrømningen var mindre.

Så er jeg litt usikker på om jeg misforsto representanten Aasen, for samtidig med dette jobber vi også med en type kompetansekartleggingsverktøy som skal være lavterskel, som man kan ta i bruk på mottakene, og som Vox, som nå heter Kompetanse Norge, har hatt et hovedansvar for, men man har også jobbet tett sammen med NOKUT. Det er det verktøyet som skal gjøre at vi både skal kartlegge den formelle kompetansen og egenrapportert kompetanse, og ambisjonen er at man rett og slett skal få data om den enkelte som kan følge en gjennom deler av det offentlige systemet.

Presidenten: Ivar Odnes – til oppfølgingsspørsmål.

Ivar Odnes (Sp) [10:57:01]: Personar over 16 år som er gjeve opphaldsløyve, har rett til grunnskuleopplæring for vaksne dersom dei har behov for det, og rett til vidaregåande opplæring. Denne retten gjeld òg asylsøklarar mellom 16 og 18 år dersom det er sannsynleg at dei skal vera i Noreg i meir enn tre månader.

Ifølgje Utdanningsdirektoratet manglar fylkeskommunane oversikt over opplæringsstatusen til 40 pst. av desse ungane. Desse ungane risikerer dermed å gå utan opplæringstilbod dersom ikkje kommunane og fylkeskommunane samarbeider godt. Det kan ta lang tid for nykomne å koma i gang med vidaregåande opplæring. Dette kjem av at fylkeskommunane ikkje har noka plikt til å ta inn elevlar i løpet av året, og at ein del fylkeskommunar heller ikkje tek imot søknader etter at fristen har gått ut. I verste fall kan det gå halvanna år frå dei kjem, til opplæring er i gang.

Vil statsråden vurdere tiltak for å avbøta dette, og eventuelt kva slags tiltak vil statsråden tenkja på?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:58:05]: Jeg tror jeg allerede nå skal si at en del av detaljene i det spørsmålet vil jeg gjerne ha et skriftlig spørsmål om, så kan jeg komme tilbake til det. Det var bl.a. en endring i 2013, så vidt jeg husker, når det gjaldt retten til vidaregåande opplæring for asylsøkere. Men det er helt riktig at barn har rett til skolegang i Norge, og de har rett til skolegang i Norge hvis de skal være her i mer enn tre måneder. Det betyr i praksis at regelverket sier at så snart det er mulig, skal man få barna inn i skolen.

De tallene som det refereres til med fylkeskommunene som ikke har oversikt over disse barna, kjenner ikke jeg til på stående fot, så det må jeg eventuelt komme tilbake til.

Men vi forventer at fylkeskommunene og kommunene følger opp det regelverket som er laget med utgangspunkt i Stortingets intensjoner og vilje. Hvis det ikke gjøres, må vi se på hva vi kan gjøre. Men jeg kan ikke si noe mer konkret om det nå, dessverre.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes – til oppfølgingsspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:59:15]: Eg trur ikkje det er ei einigheit som er breiare enn den om at nye folk i Noreg skal lære seg norsk så raskt som mogleg. Det trur eg tar kaka. Det vil tyte ut av vindauga her. Det er den breiaste einigheita som finst!

Så nemner statsråden tidleg innsats. Kan statsråden forklare meg ein ting? Regjeringa er veldig opptatt av at nye i Noreg skal lære seg norsk så raskt som mogleg, og så er regjeringa like opptatt av å kutte i norskopplæringa? Kan statsråden rett og slett forklare meg det paradokset – hjelpe Stortinget med å forstå det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:59:58]: Norskopplæringen for nyankomne flyktninger til Norge ligger ikke under Kunnskapsdepartementets område. Det betyr at jeg heller ikke kjenner detaljene i det. Mitt ansvar begynner i det øyeblikket man kommer over i motaksklasser og inn i systemet i norsk skole. Jeg vet det har vært en diskusjon, men siden det blir sånn at man som politiker er mest opptatt av å følge med på sitt eget felt, kjenner ikke jeg nok til detaljene til å kunne svare på det – hvis det er introduksjonsordningen representanten spør om.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [11:00:45]: Jeg tror jeg bare skal be kunnskapsministeren snu!

Flere lærere er det viktigste for økt kvalitet i skolen, og vi må få slutt på overfylte klasserom i norske skoler. Det er lærernes viktigste krav til oss politikere, det er et tydelig krav fra foreldre, det er et tydelig krav fra elevene. Hvorfor er det viktig? Jo, det er fordi flere lærere, økt lærertetthet, gir mer tid til hvert enkelt barn. Det gir mulighet til å lage en skole som kan gi hvert enkelt barn oppfølging på barnets egne premisser.

Det borgerlige flertallet har prøvd å gjøre noe med dette, har prøvd å øke lærertettheten i grunnskolen. Men vi har nylig fått tallene som viser at flertallet har mislyktes ganske spektakulært. Det er faktisk sånn at lærertettheten i grunnskolen under Torbjørn Røe Isaksen er på vei ned.

Så kommer man nå med mange ulike alternativer i debatten, ulike forslag til løsninger. SV og Kristelig Folkeparti og lærernes organisasjoner har foreslått en nasjonal lærernorm, som vil sørge for, gjennom en norm på skolenivå i hele grunnskolen, å løse problemet med overfylte klasserom der det er et problem. Arbeiderpartiet kom med sitt alternativ i går – overraskende tannløst, vil jeg si. Det er en virkningsløs norm som ikke vil løse problemet med overfylte klasserom.

Men det store spørsmålet før høstens valg gjenstår jo, nemlig: Hva er regjeringspartienes alternativ? Nå har altså Torbjørn Røe Isaksen mislyktes med den oppskriften som han har laget sammen med Kristelig Folkeparti i denne perioden. Det ga ikke økt lærertetthet i grunnskolen. Hva er

nå Torbjørn Røe Isaksens plan for å få slutt på overfylte klasserom?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:02:47]: La meg starte med det positive: Vi er nok enige om at hvis man først skal ha en norm, må man ha en norm som har en type innhold. Det å lage en norm på kommunenivå bare for 1.–4. klasse har reelt sett ikke noe særlig innhold og vil sannsynligvis bare føre til at man flytter lærere fra mellomtrinnet og ungdomstrinnet og nedover. Men det var vel egentlig ikke spørsmålet. Så bare til premissene:

Det som har vært satsingen til dette stortingsflertallet, har vært tidlig innsats. Forrige stortingsflertall valgte å satse på ungdomsskolen, vi har satset på tidlig innsats. Og GSI-tallene viser at for 1.–4. trinn har det fra skoleåret 2014/2015 til 2016/2017 vært en økning i antallet lærerårsverk til undervisning på nesten 1 000 årsverk, 986. Og så har det samtidig vært en økning i antall elever, det er altså blitt flere elever, 8 022 flere elever. Allikevel har gruppestørrelse 2, som er det nærmeste vi kommer en indikator også på klassestørrelse, gått ned fra 16,0 til 15,8 i inneværende skoleår. Det er altså ikke riktig det representanten sier, at stortingsflertallet har satset på flere lærere på 1.–4. trinn, men at det ikke har fått effekt. Jo, det har fått effekt – gruppestørrelsen har gått ned. Og så kan man se på hvordan de tallene har utviklet seg historisk.

Så er det to grunner til at jeg ikke er for en nasjonalt styrt norm. Den ene er at jeg mener det er viktigere hvordan nye lærerstillinger brukes. Vi har sagt at vi ønsker en forsterket plikt til å gi intensivopplæring i 1.–4. klasse. Det kommer det til å trenge flere lærere til, sannsynligvis de fleste steder. Det er viktigere enn klassestørrelse per se.

Den andre er at det kan være lokale behov, lokale ønsker, f.eks. at man har noen skoler hvor man trenger ekstra ressurser, ønsker å prioritere nye ressurser inn på dem. Den muligheten vil man sterkt begrense med en nasjonal lærernorm.

Og en tredje grunn er at selv om det er viktig med et tilstrekkelig antall lærere, er det også andre ting enn flere lærere som er viktige for kvalitet.

Audun Lysbakken (SV) [11:04:52]: Jeg forstår det da sånn at regjeringspartiene ikke har en plan for å øke lærertettheten i grunnskolen som sådan. Det betyr at SV og Kristelig Folkeparti har en god plan, Arbeiderpartiet har en dårlig plan, og Høyre har ingen plan – en grei oppsummering.

I Politisk kvarter i forrige uke uttalte statsråden seg veldig bombastisk om konsekvensene av Kristelig Folkeparti og SVs forslag til norm og sa at det ville føre til en massiv flytting av lærere fra øst til vest i Oslo. Så har han i dag sagt at det var litt upresist – det er «statsråds» for uten rot i virkeligheten, sånn som jeg velger å tolke det, siden tallene viser at det bare er 15 skoler i Oslo som har en lærertetthet høyere enn den normen SV foreslår, og de er spredd over hele byen. Men vi vet jo for lite om tallene ved de ulike normforslagene i dag. Statsråden har avblåst følgeforskning på forsøket i ungdomsskolen. Under Røe Isaksen har Kunnskapsdepartementet latt være å regne på disse ulike normene og har nå gått et helt år i blinde rundt resultatene av sitt eget forsøk. Spørsmålet er: Vil statsråden sette i gang regning nå?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:06:08]: Vi regner på det Stortinget ber oss om å regne på. Hvis de spør oss om å regne på et forsøk gjennom et skriftlig spørsmål eller et budsjettspørsmål, regner vi selvfølgelig på det.

Så er det en grunn til at jeg sier upresist og ikke at jeg tok feil, for jeg har ikke noen problemer med å innrømme også at av og til kan man ta feil i en opphetet debattsituasjon – jeg prøver å ikke gjøre det på Stortinget. Men hvorfor kaller jeg det upresist? Jo, det er fordi det er to ganske klare antakelser vi kan gjøre om en nasjonalt styrt lærernorm. Den ene er at de største klassene er i de større byene. Det vil de fleste være enige om. Det vil si at hvis man skal finansiere det, vil pengene i stor grad gå til de største byene, ikke til Distrikts-Norge, der man for øvrig mange steder ikke har de beste skoleresultatene, selv om man har små klasser. Den andre er at hvis en kommune som Oslo fikk la oss si 100 mill. kr, for illustrasjonens skyld, og man måtte bruke det på å finansiere en lærernorm istedenfor på det Oslos politikere selv kanskje ville ønsket, å styrke de skolene hvor de mente det trengtes mest, betyr det altså at Oslo kommune, eller andre kommuner, på grunn av en nasjonal norm ikke kunne prioritert der de mente skoen trykket, men måtte prioritere å oppfylle en norm satt i – i akkurat dette tilfellet – Oslo.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Torgeir Knag Fylkesnes.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:07:26]: Det er grunn til, når ein bommar så pass grovt på radioen, å reflektere over om det grunnlaget og dei meiningane ein har, stemmer, og om dei har rot i verkelegheita. I SV er vi veldig glade for den utviklinga som vi ser no i norsk politikk, der stadig fleire parti begynner å gå inn for ei lærernorm og ser at det er viktig for å avgrense kor mange barn det er per lærar i skolen. Vi høyrde også på radioen at statsråden har gjort vurderingar av fleire av dei ulike modellane som har kome opp, bl.a. Arbeiderpartiets modell, som er veldig lite konkret. Sidan statsråden har det store reknemaskineriet bak seg og i ryggen og har gått gjennom alle desse tala, kva er statsråden si vurdering av Arbeiderpartiets modell for maks tal på elevar per lærar?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:08:27]: Hvis man vil ha et svar fra departementet om eventuelle økonomiske kostnader ved Arbeiderpartiets modell, kan jeg ikke gi det nå, på stående fot. Dette blir min politiske vurdering: En norm på kommunenivå og kun for de laveste trinnene er noe annet enn det det har hørt ut som om Arbeiderpartiet har ønsket tidligere. Det er en fare for, selvfølgelig litt avhengig av hvordan man legger opp finansieringen av det, at man får en type flytting av lærere fra ungdomstrinn og mellomtrinn og ned til 1. og 4. trinn.

Så to andre poeng: For det første har vi jo mye forskning på effekten av flere lærere. Siste tilskudd var SSB, som vurderte ungdomstrinnssatsingen med 600 ekstra lærere, som forrige regjering satte i gang som et forsøksprosjekt, og den viste ingen resultater når det gjaldt elevenes kunnskapsnivå, av det de målte – det forbeholdet må tas. Det andre er at det er ikke upresist å si at en lærernorm vil bety at Stortinget bestemmer hvor man skal sette inn penger, i stedet for at lokalpolitikerne gjør det.

Presidenten: Christian Tynning Bjørnø – til oppfølgingsspørsmål.

(En person tok ordet fra galleriet.)

Presidenten: Kan vi få ro på galleriet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:10:15]: Du har ikke ytringsfrihet fra galleriet, dessverre.

(Vedkommende blir ført bort fra galleriet.)

Presidenten: Da går vi videre til neste oppfølgings-spørsmål, vær så god, Tynning Bjørnø.

Christian Tynning Bjørnø (A) [11:11:00]: Arbeiderpartiet vil ha en norm for lærertetthet fordi vi vil ha flere lærere i skolen. Men jeg skal gjøre det enkelt for statsråden og koke det ned til det det egentlig handler om, og da kan vi la norm være norm og klassetørrelse være klassetørrelse. Mitt spørsmål er egentlig ganske enkelt: Mener statsråden det er behov for flere lærere i skolen? Jeg spør, fordi det står nemlig ikke ett eneste ord om det i Høyres programforslag.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:11:34]: Ja, jeg mener det er behov for flere lærere i skolen. Det er flere grunner til det. Den ene grunnen er at det er selvforklarende. Når det kommer flere elever, er det behov for flere lærere. Det andre er at når man i Høyres program f.eks. snakker om en forsterket innsats på 1.–4. trinn, en forsterket plikt for skolene til å gi ekstra opplæring, vil det mange steder bety at de pengene man har fått, enten det er de mykt øremerkete midlene i regjeringens forslag eller tilskuddene til 1.–4. trinn etter budsjettforliket, vil måtte brukes på flere lærerstillinger.

Jeg tror grunnen til at mange er skuffet over det som er kommet i Arbeiderpartiets program, er forskjellen mellom retorikk og realitet. Arbeiderpartiet har lenge snakket som om de ønsket en norm å la det Kristelig Folkeparti og SV vil ha. Det ønsker de ikke. Nå har de endt opp med en norm som ingen er fornøyd med, bortsett fra kanskje Arbeiderpartiets landsmøte.

Presidenten: Anders Tyvand – til oppfølgingsspørsmål.

Anders Tyvand (KrF) [11:12:43]: Statsråden har vært med på å bevilge øremerkete midler til flere lærere i skolen, og jeg skulle ønske at han også ville være med på å innføre et lovverk som sikrer nok lærerressurser i skolen. Vi ser stadig nye eksempler på at økt lærertetthet har effekt. Det siste eksemplet finner vi i PISA-rapporten. Der ser vi at Estland nå gjør det svært mye bedre enn de gjorde for noen år siden. Det viktigste som har skjedd i skolen i Estland, er at lærertettheten har økt. Det løftes fram, bl.a. av The Economist. For 20 år siden hadde Estland om lag 20 elever per lærer. I dag har de om lag tolv elever per lærer, og nå har Estland løftet seg og er på nivå med Finland når det gjelder elevprestasjonene. Lar ikke statsråden seg inspirere av det, og vil ikke statsråden være med på å innføre en norm som både Kristelig Folkeparti,

SV, lærerne, elevene og foreldrene ønsker, og som vil sikre nok lærere i skolen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:13:49]: Nei, jeg ønsker ikke en nasjonal norm.

Så er det slik at i skoleforskningen er det mulig å finne støtte til forskjellige syn på dette. Hvis man forsøker å oppsummere det: Det å bruke penger på flere lærere er et veldig dyrt tiltak, og i seg selv har ikke det en effekt hvis ikke også undervisningsmetoder legges om. Det er kort oppsummert det det viser.

Det som har vært viktigst for meg og for denne regjeringen, er hvordan vi bruker flere lærerstillinger, hvis vi fra statens side skal betale for det. Da er jeg mer opptatt av at vi f.eks. skal gjøre det som har en ganske godt dokumentert effekt, nemlig gi intensivopplæring til de elevene som faller bak allerede tidlig i utdanningsløpet, enn av at vi skal lage en nasjonal norm som i praksis veldig lett vil føre til at man bare reduserer antallet i klassen noe over hele fjøla, og som også vil bety at de største midlene vil gå til de største byene. Det er ikke der vi har størst problemer i skolen, på alle områder.

Presidenten: Ivar Odnnes – til oppfølgingsspørsmål.

Ivar Odnnes (Sp) [11:15:02]: Det er openbert at mange faktorar påverkar læringsutbyttet til eleven. Senterpartiet meiner at lærartettleik er ein viktig innsatsfaktor. Statsråden sitt eige parti har gjennom mange år forsøkt å argumentera intenst for at lærartettleik ikkje har nokon effekt på læringsutbyttet til eleven, og at andre faktorar er viktigare. Norske lærarar, elevar og foreldre har likevel erfart dagleg at store klasser og for lita tid til individuell oppfølging er ei utfordring i klasserommet. Det synest openbert for folk flest at læraren har mindre tid til kvar elev dersom klassa består av 30 elevar, enn han har i ei klasse med 15. Då dreier dette seg om «common sense». Når regjeringa sjølv no har gjeve nesten 1 mrd. kr meir til fleire lærarar, må det oppfattast som ei innrømming av at høgare lærartettleik har betydning.

Spørsmålet er: Kan statsråden bekrefte at auka lærartettleik faktisk har ein positiv effekt?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:16:11]: Det kommer an på hvordan man bruker flere lærere, og det er mitt utgangspunkt. Det er helt riktig at man vil få mer tid til hver elev – altså hvis man har 30 elever i klassen og har 60 minutter, vil man ha 2 minutter per elev, hvis man har 15 elever, vil man ha 4 minutter per elev – hvis man legger opp undervisningen på den måten.

Forskningen er ganske tydelig på – som jeg også sa i det forrige svaret mitt – at sammenlignet med kostnaden ved dette er ikke dette det viktigste tiltaket for å øke elevenes kunnskap i skolen, og det er det ganske god og dokumentert effekt av, selv om andre ting kan trekke i motsatt retning, f.eks. for de aller yngste. Men når vi nå både foreslår og har vært med på, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre – Kristelig Folkeparti er pådriver – å gi flere lærere på 1.–4. trinn, og også ønsker å ha en forsterket plikt til opplæring på 1.–4. trinn, betyr det at vi ønsker å bruke disse lærerstillingene, og at vi mener det er viktig. Men vi ønsker ikke en nasjonal norm. Det er forskjellen.

Presidenten: Iselin Nybø – til oppfølgingsspørsmål.

Iselin Nybø (V) [11:17:20]: En av de tingene som kommer til å stå etter denne statsråden, er at han, sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti, har gjennomført et formidabelt løft på videre- og etterutdanning. Grunnen til at vi har gjort det sammen, er at vi mener helt bestemt at det har virkning på elevenes læringsutbytte.

Selv om vi har kommet et stykke på vei, er det fortsatt en del fag som ikke blir prioritert, og en del lærere som står i kø og venter på videre- og etterutdanning. Nå er vi i en diskusjon om denne lærernormen. Vi har også brukt mye penger på det i de siste budsjettene, men vi ser at det er en ganske – hva skal jeg si – hard diskusjon også blant fagforeningene, der både forskningsresultater og sunt vett kommer opp til diskusjon i begge leirer.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva er det neste store prosjektet statsråden mener vi må satse på og gå i gang med?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:18:21]: På samme måte som vi hadde en satsing på Kunnskapsløftet, som kom sist Høyre og Venstre satt i regjering sammen, har vi i denne perioden hatt en satsing på det vi kalte Lærertiløftet. Så mener jeg at den neste store satsingen skal være tidlig innsats. Det er ikke fordi vi ikke driver med tidlig innsats nå, det er ikke fordi vi ikke har gjort tiltak også der, men fordi det er der vi vet at vi kan få mest igjen for å sette inn innsatsen.

En undersøkelse fra Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning i Stavanger gir et godt eksempel på at hvis en setter inn tiltak i 1. klasse rettet mot elever som har språkvansker, vil 80 pst. ha en sjanse til å løfte seg opp på et vanlig, normalt nivå. Hvis en venter til 5. klasse, synker det til 15–20 pst. av elevene. Det sier noe om at «tidlig innsats» er ikke 5. klasse, det er ikke 4. klasse, det er ikke engang 3. klasse, det er 1. klasse, og det er 2. klasse. Der mener jeg at det er behov for et ytterligere løft, og at det vi har blitt enige om i Stortinget, flere lærere på 1.–4. trinn, betalt av staten, er et godt bidrag inn i det.

Presidenten: Vi går til neste, og siste, hovedspørsmål, fra Arild Grande.

Arild Grande (A) [11:19:40]: Mitt spørsmål går til kultur- og medieministeren.

Vi ser i vår tid utviklingstrekk som gir grunn til bekymring for pressefriheten og offentligheten. I enkelte land stenges og knebles pressen, og journalister og redaktører blir truet. Mange mediehus gjennomgår store endringer som legger press på journalistikken. Mange, særlig unge, bruker ikke etablerte mediekkanaler, som aviser og kringkasting, som sine fremste nyhetskilder, men sosiale medier, som ikke driver etter Vær Varsom-plakaten, med kildevern og tilsvaretsrett for folk som blir angrepet. I USA ser vi at kritisk journalistikk blir møtt med påstander om falske nyheter. Dette i sum tegner et ganske skremmende bilde av en felles offentlighet som forvitrer, noe som kan representere demokratiske utfordringer.

De fremste til å forsvare den frie presse skal være politikerne. Vi er satt til å beskytte de grunnleggende frihetene i Grunnloven. Men også her i Norge ser vi ledende politikere – i regjering – brenne aviser, oppfordre til boikott av

aviser og trekke pressens troverdighet i tvil. Dette er ikke bare den enkelte statsråds eller et enkelt regjeringspartis problem, dette bør være hele regjeringens problem.

Kulturministeren har det overordnede og koordinerende ansvaret for mediepolitikken i Norge. Hva mener medieministeren om at representanter fra regjeringen oppfordrer til boikott av norske medier?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:21:17]: Jeg har lyst til å takke representanten for et godt og viktig spørsmål som det er viktig at vi reiser i denne salen. Pressefrihet er et grunnleggende prinsipp i en demokratisk stat, som vi skal verne om i Norge, og som er avgjørende. Det er avgjørende at media har en uavhengighet, at de kan fremsette kritikk av offentlige myndigheter, at de skal ha ressurser til det, og at de skal ha frihet til det.

Regjeringen er selvsagt opptatt av at ingen nyhetsmedier skal boikottes på noen måte. Jeg opplever at statsrådene i denne regjeringen hver eneste dag jobber for å få «på» sine saker, men også svare på saker, på både kritikk, kritiske spørsmål og vanskelige saker. Samtidig er det også sanna at det er viktig at media er nøye på og nøyaktige i sine gjengivelser av saker, og at også media gjenspeiler meningsinnholdet fra politikerne. Men på generelt grunnlag, skulle jeg til å si, er jeg opptatt av at vi statsråder og også andre politikere i Norge er tilgjengelige, og at vi svarer pressen så langt det lar seg gjøre.

Arild Grande (A) [11:23:19]: Jeg er glad for at kulturministeren er tydelig på at pressefriheten er grunnleggende. Samtidig mener jeg det er svært alvorlig når vi har en justisminister i Norge som oppfordrer til boikott, en tidligere justisminister som har brent aviser, og en integreringsminister som drar pressens troverdighet i tvil. Dette er ikke bare enkelthendelser. Det er gjennomført av folk som skulle stå opp for pressefriheten og forsvare den, og det er en systematikk i det som handler om å kneble kritikk. Jeg registrerer at dette får lov til å pågå uten at statsministeren griper inn og reagerer på det, og uten at kulturministeren så langt har gjort noen verdens ting med det. Vil medieministeren i det minste foreslå at statsrådene i regjering blir sendt på et kurs i pressefrihet?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:24:20]: I denne regjeringen er det sanna at statsrådene ikke driver og pålegger hverandre kurs. Jeg vet ikke om man gjør det i andres regjeringer, men det gjør vi ikke i denne regjeringen. Jeg har full tillit til at mine statsrådskolleger gjør sitt ytterste hver eneste dag for å ha en god dialog med pressen. Noen ganger er det sanna, og det vet også representanten veldig godt, at man kommer i hete diskusjoner med journalister fordi man rett og slett er uenig i gjengivelsen eller uenig i en vinkling som man mener er helt urimelig. Men jeg oppfatter at statsministeren var veldig tydelig på at regjeringen ikke boikotter noen nyhetsmedier. Det støtter jeg statsministeren fullt og helt i, og derfor er det veldig tydelig hva denne regjeringen mener om boikott.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Hege Haukeland Liadal.

Hege Haukeland Liadal (A) [11:25:36]: Jeg vil minne om 30. januar 2017, da vi leste i Aftenposten:

«Justisminister og Frp-politiker Amundsen truet med avisboikott.»

Amundsen uttalte dette til VG:

«Vi må vurdere om vi i det hele tatt skal forholde oss til den avisen.»

Jeg er ikke som statsråd Hofstad Helleland enig i at statsminister Erna Solberg har vært tydelig og klar. Hennes svar til Martin Henriksen i Arbeiderpartiet var at en Fremskrittsparti-politiker i valgkamp, eller Amundsen og hans partifeller, kan uttale seg – eller la være – hvis de vil. Hva tenker statsråden om det?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:26:26]: Jeg tenker at regjeringen har gjort det veldig klart at vi ikke boikotter noen nyhetsmedier, og det er min klare og tydelige holdning.

Presidenten: Geir Jørgen Bekkevold – til oppfølgings-spørsmål.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:26:49]: Jeg tror vi alle fra tid til annen kan oppleve at det skrives og gjengis ting i media som vi ikke alltid liker, eller som vi er uenig i, som også statsråden svarte på. Men å svare på dette med å brenne eller boikotte aviser er ingen farbar vei for ansvarlige politikere. I en tid da «fake news» – alternative sannheter – brukes i forsøk på å kneble kritisk journalistikk, trenger vi framoverlente mediepolitikere i dette huset. Fremst i den rekken bør ansvarlig statsråd for mediepolitikk stå og forsvare både medias uavhengighet og den kritiske, gravende journalistikken.

Jeg spør – og utfordrer – statsråden om å ta den utfordringen og på en langt mer synlig måte enn til nå delta aktivt i den offentlige debatten knyttet til akkurat dette, og vise at denne regjeringen er den fremste forsvarer av både medias uavhengighet, den kritiske journalistikken og den gravende journalistikken.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:28:08]: Jeg takker representanten Bekkevold for et godt spørsmål, for det er veldig viktig for regjeringen å verne om pressefriheten. Jeg er veldig glad for at Norge kommer veldig høyt på indeksen over verdens pressefrihet. Jeg tror at sist jeg så på den indeksen, var vi på tredje plass, med Finland på førsteplass. I utgangspunktet ligger vi veldig godt an i Norge.

Regjeringen er opptatt av å finne fram til gode og fremtidsrettede forretningsmodeller for mediehusene, at vi har sterke, redaktørstyrte medier som forholder seg til Vær Varsom-plakaten, og at vi som lesere har PFU å forholde oss til.

Men det som har oppstått i det siste, er nettopp «fake news». Det er jeg opptatt av at vi ikke må vanne ut. Falske nyheter er en bevisst manipulering, og det må ikke forveksles med at vi politikere føler at vi blir dårlig behandlet av media, eller at vi mener det er en dårlig vinkling av sakene. Dette må vi følge veldig nøye opp, og det forsikrer jeg representanten om at jeg gjør.

Presidenten: Dermed er den muntlige spørretimen omme.

Sak nr. 2 [11:29:25]

Ordinær spørretime

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at det blir en rekke endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten.

Presidenten finner grunn til å legge til at det at alle disse spørsmålene er utsatt, skyldes at statsrådene er bortreist. Et spørsmål til forsvarsministeren blir nå utsatt for annen gang på rad, og det er fristende å legge til at statsrådene skal prioritere Stortingets spørretime hver onsdag.

De foreslåtte endringer i dagens spørretime foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 2, fra representanten André N. Skjelstad til kommunal- og moderniseringsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 3, fra representanten Pål Farstad til næringsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 4, fra representanten Jan Böhler til klima- og miljøministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 5, fra representanten Ketil Kjenseth til helse- og omsorgsministeren, er overført til næringsministeren som rette vedkommende. Spørsmålet må imidlertid utsettes til neste spørretime, da næringsministeren er bortreist.

Spørsmål 6, fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren, vil bli tatt opp av representanten Ivar Odnes.

Spørsmål 8, fra representanten Kåre Simensen til forsvarsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 10, fra representanten Rasmus Hansson til fiskeriministerens, er overført til klima- og miljøministeren som rette vedkommende. Spørsmålet vil imidlertid bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av klima- og miljøministeren, som er bortreist.

Spørsmål 12, fra representanten Kari Henriksen til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart av innvandrings- og integreringsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 1

Terje Breivik (V) [11:30:22]: «For Venstre er det et mål at flere skaper en arbeidsplass for seg selv og kanskje noen til. Det vil være bra for norsk innovasjonsevne og for et mangfoldig og spredt norsk næringsliv. En av hovedutfordringene i vurderingen av om man skal starte for seg selv eller ikke, er til dels stor forskjell når det gjelder skatt. En selvstendig næringsdrivende betaler rundt 30 000 kroner mer i skatt enn en «vanlig ansatt» med samme lønn, grunnet få fradrag.

Mener statsråden at en slik skjevhet er helt akseptabel?»

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Siv Jensen [11:31:05]: Jeg er enig med representanten Breivik i at det er bra for norsk innovasjonsevne med et mangfoldig næringsliv hvor også selvstendig næringsdrivende spiller en viktig rolle. Norge skal være et godt land å starte og utvikle nye bedrifter i. For å finansiere fremtidens velferdssamfunn trenger vi flere jobber som bidrar til statskassen. Regjeringen la derfor frem en gründerplan i 2015 som vi har fulgt opp med konkrete tiltak i budsjettene. Vi har bedret tilgangen på kapital i tidlig fase gjennom å styrke preså Kornfondordningen og etablert tilskuddsordningen. Vi har bedret tilgangen på kompetanse ved å øke bevilgningene til bedriftsrettet forskning. På skattesiden har vi bl.a. redusert formuesskatten på arbeidende kapital, styrket SkatteFUNN og doblet den skattefrie fordelingen ved ansattes mottak av aksjer til underkurs i selskapet som den ansatte jobber i. Vi har redusert det samlede skatte- og avgiftsnivået, noe som også har kommet næringsdrivende til gode.

Det er ikke slik at selvstendig næringsdrivende betaler rundt 30 000 kr mer i skatt på samme inntekt sammenliknet med lønnstakere. Den samlede skattebelastningen for selvstendig næringsdrivende er normalt lavere enn for arbeidstakere. Dette har vi bl.a. redegjort for i skattemeldingen. Det skyldes særlig at trygdeavgiftene er høyere for arbeidstakere enn for næringsdrivende. De høyere trygdeavgiftene må ses i sammenheng med at arbeidstakere har noe større rettigheter i folketrygden. Mens næringsdrivende betaler en trygdeavgift på 11 pst., belastes arbeidstakere både med trygdeavgift på 8,2 pst. og indirekte med arbeidsgiveravgift på opp mot 14,1 pst.

Formelt sett er det bedriftene som betaler arbeidsgiveravgiften. En arbeidsgiver tar imidlertid hensyn til alle lønnskostnader, også arbeidsgiveravgiften, når han vurderer hvor mye han kan betale i kontantlønn til de ansatte. Man må også anta at næringsdrivende som ansetter seg selv i sitt eget aksjeselskap, også regner inn kostnaden ved arbeidsgiveravgift.

Det er derfor rimelig å legge til grunn at det er arbeidstakerne som i hovedsak belastes arbeidsgiveravgiften.

Det er for øvrig riktig at arbeidstakere får et minstefradrag som næringsdrivende ikke får. Minstefradraget ble i sin tid innført for å dekke arbeidstakernes kostnader knyttet til arbeidet. Næringsdrivende får på sin side fradrag for sine faktiske kostnader. Selv om minstefradraget over tid har økt betydelig, er det over 60 pst. av de næringsdrivende som får fradrag som overstiger minstefradraget.

Jeg kan derfor ikke se at det er grunnlag for påstanden om at selvstendig næringsdrivende betaler høyere skatt enn vanlige arbeidstakere.

Terje Breivik (V) [11:33:46]: Eg takkar for svaret, og for opplysinga om alle dei gode tiltaka som ikkje minst Venstre har vore pådrivar saman med regjeringa for å få på plass i denne perioden. Så tillèt eg meg å minna salen om at i førre periode stod både Høgre, Framstegspartiet, Venstre og til dels Kristeleg Folkeparti saman om ei rekke konkrete forslag når det gjeld skattereglane for enkelt-personføretak: minstefradrag, skattefradrag og pensjonssparing, investeringsfond for enkeltpersonføretak, endra tidspunkt for innbetaling av skatt, for å nemna nokre. Saman skapte me utvilsamt store forventningar om at det ville skje noko på dette området, gjeve nytt fleirtal hausten 2013.

Men trass i fleire initiativ frå Venstre si side i Stortinget er ingen av desse tiltaka gjennomførte enno. Og viss finansministeren meiner det same som stortingsrepresentant Siv Jensen stemte for i førre periode, kan dei sjølvstendig næringsdrivande forventa at regjeringa kjem med konkrete forslag i løpet av vårsesjonen?

Statsråd Siv Jensen [11:34:44]: Jeg er helt enig i at de fire samarbeidspartiene har gjort mye godt sammen i de årlige budsjettene som har bidratt til å styrke konkurransegrunnlaget for norsk næringsliv. Blant annet har de endringene vi har gjort både på skattesiden og på andre områder, kommet både selvstendig næringsdrivende og andre måter å organisere selskaper på, til gode. Det har jo vært hele formålet.

Så er jeg helt enig med representanten Breivik i at vi hele tiden skal jakte på hvordan vi kan forbedre rammebetingelsene for næringsdrivende i Norge. Det er viktig i en tid hvor vi trenger å legge til rette for flere arbeidsplasser. Men til spørsmålet som representanten Breivik har stilt: Påstanden om en større skattebyrde for selvstendig næringsdrivende er feil. Men la oss gjerne diskutere hvordan vi kan innrette ulike typer virkemidler for å styrke konkurranseevnen til ulike deler av norsk næringsliv. Det er jeg gjerne med på å diskutere.

Terje Breivik (V) [11:35:44]: Eg takkar igjen for svaret. Og for å ta ministeren på ordet så er det ein ting Stortinget har vedteke i denne perioden, det er samrøystes etter initiativ frå Venstre for no snart over to år sidan, der me ber regjeringa gjere ein gjennomgang av rammevilkåra for enkeltpersonføretak, som m.a. skattemessige vilkår, med sikte på at regjeringa skulle fremja konkrete forslag til forbetringar.

Vidare vedtok Stortinget at regjeringa skal utvikla eit regelverk som fører til likebehandling for enkeltpersonføretak når det gjeld sosiale rettar, skattar og avgifter. Problemet er at regjeringa så langt ikkje har fremja eit einaste forslag til betring av dei skattemessige vilkåra for enkeltpersonføretak. Dei har heller ikkje teke initiativ til å utvikla eit regelverk som fører til auka likebehandling.

Kva er forklaringa på at regjeringa enno ikkje har følgd dette opp?

Statsråd Siv Jensen [11:36:38]: Jeg er ikke helt enig i den påstanden. Vi har altså redusert skatter og avgifter med 21 mrd. kr, og det å påstå at det ikke har kommet selvstendig næringsdrivende til gode, tror jeg ikke er riktig. Alle i norsk næringsliv har nytt godt av de reduksjonene som regjeringen i samarbeid med Venstre og Kristelig Folkeparti har fått til – og å ha ambisjoner om å gjøre mer, det er jeg enig i.

Nå skal regjeringen legge frem revidert budsjett til våren, som blir den neste rundingsbøyen for å gjøre mulige endringer i budsjettet. Samtidig er vi i gang med å jobbe med statsbudsjettet for 2018, men det er også sånn at de store spørsmålene knyttet til ulike rettigheter for selvstendig næringsdrivende sorterer under flere statsråders portefølje. Jeg har det skatte- og avgiftsmessige ansvaret. Arbeidsministeren har ansvaret for en del av de sosiale rettighetene knyttet til dette, men vi har rapportert på dette, bl.a. i skattemeldingen, og vi har tatt på alvor de vedtak og formler som Stortinget har kommet med.

Spørsmål 2

Fra representanten André N. Skjelstad til kommunal- og moderniseringsministeren:

«Statsråden mottok nylig en rapport fra Vista Analyse som viser at delingsøkonomien vil gå fra å utgjøre ca. 500 mill. kroner i 2015 til om lag 40 mrd. kroner i 2025. Delingsøkonomien kan også medføre at mange av tjenestene som i dag utføres av bl.a. kommunene, kan leveres med lavere kostnader og bedre kvalitet. Forutsetningen er at man legger til rette for økt gründerskap innen kommunale oppgaver som helse- og omsorgstjenester.

Vil statsråden være en pådriver eller brems for en slik utvikling?»

Spørsmål 3

Fra representanten Pål Farstad til næringsministeren:

«Bedrifter med færre enn fem ansatte belastes hvert år med mange milliarder kroner i kostnader til rapportering av offentlige skjemaer og oppfølging av regelverk. På de fleste områder må de forholde seg til de samme lover og regler og svare på de samme oppgavene som større bedrifter, men de bruker forholdsvis mer av sin tid på dette arbeidet enn store virksomheter på bekostning av verdiskaping og innovasjon.

Vil statsråden ta initiativ til et kraftig og målrettet forenklingsarbeid rettet mot de minste bedriftene?»

Spørsmål 4

Fra representanten Jan Böhler til klima- og miljøministeren:

«Det er lagt opp til å stimulere til økt bruk av biodrivstoff i veitrafikken i årene framover. Begrunnelsen er reduserte klimagassutslipp. Men når det gjelder lokal helse-skadelig luftforurensning, særlig NO₂, kan biodrivstoff gi utslipp på linje med diesel. I Oslo og andre byer har NO₂ vært en hovedgrunn til mange dager med røde varsler om helseskadelig luft i vinter, og Norge er tidligere dømt for dette i ESA.

Hvordan vurderer statsråden at økt bruk av biodrivstoff vil påvirke lokal forurensning av NO₂ i byene framover?»

Spørsmål 5

Fra representanten Ketil Kjenseth til helse- og omsorgsministeren:

«Et område hvor det er stor forskjell på kvinner og menn i Norge, er gründerskap og oppstart av nye bedrifter. Ferske tall fra SSB viser at om lag to av tre nye enkeltpersonforetak og fire av fem nye aksjeselskap ble startet av menn i 2015. Det er flere grunner til dette, bl.a. dårlige sosiale ordninger. En annen grunn er at det er vanskelig å etablere private bedrifter i typiske kvinneyrker som helse og omsorg.

Vil statsråden ta initiativ til å legge til rette for økt gründerskap innen helse- og omsorgssektoren?»

Presidenten: Spørsmålene 2, 3 og 4 er utsatt til neste spørretime, da statsrådene er bortreist.

Spørsmål 5 er overført til næringsministeren som rette vedkommende, men er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 6

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren, vil bli tatt opp av representanten Ivar Odnes.

Ivar Odnes (Sp) [11:37:56]: «Sykehuset Sørlandet utreder nå fremtiden til Flekkefjord sykehus. Prosessen er kritisert ved at sykehusledelsen bruker Flekkefjord sykehus' avviksmeldinger og gode meldekultur som argument for at kvaliteten i fremtiden ikke kan opprettholdes. Riksrevisjonen har nylig kritisert sykehus-Norge for ikke å praktisere god meldekultur og ikke lære av feil.

Mener statsråden at Sykehuset Sørlandets kobling av avvikssystemet opp mot fremtidig kvalitet, er akseptabel og støtter opp om god meldekultur?»

Statsråd Bent Høie [11:38:36]: Regjeringen vil styrke åpenheten om uønskede hendelser. Det er bred politisk enighet om at åpenhet om uønskede hendelser er en nødvendig forutsetning for å bedre pasientsikkerheten.

Alle helseforetakene har på plass elektroniske avvikssystem, overordnede retningslinjer for å melde og kvalitetsutvalg. Det viser Riksrevisjonens undersøkelse av helseforetakenes håndtering av uønskede hendelser.

Undersøkelsen viser at antall hendelser som meldes i helseforetakene, varierer. Det er også variasjon i meldekultur mellom enheter og mellom stillingsgrupper i samme avdeling. Det gis innblikk i hvordan leders holdning til det å melde påvirker meldekultur og oppfølging av hendelser. Riksrevisjonen påpeker at helseforetakene har forbedringsområder når det gjelder å bruke meldte hendelser i det lovpålagte systematiske arbeidet med kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet.

To hensyn må balanseres når det gjelder leders ansvar for oppfølging av uønskede hendelser. På den ene siden skal ledere på alle nivåer legge til rette for en åpenhetskultur der ansatte melder fra om uønskede hendelser uten å måtte være bekymret for at dette skal få negative konsekvenser for den som melder, arbeidskollegaer eller avdeling. På den andre siden: Dersom det meldes om gjentatte alvorlige hendelser som truer pasientsikkerheten, har leder ansvar for å iverksette nødvendige tiltak for å sikre forsvarlig pasientbehandling. Av og til kan den type tiltak oppleves som negativt av de ansatte.

Jeg forutsetter at ledelsen ved Sørlandet sykehus, i samarbeid med de ansatte, legger til rette for en god meldekultur der uønskede hendelser meldes og følges opp på en måte som bidrar til å forebygge liknende hendelser i framtiden. Alvorlige hendelser som utfordrer forsvarligheten, skal varsles til tilsynsmyndigheten og følges opp.

Sørlandet sykehus er nå i gang med å lage en utviklingsplan, som en oppfølging av Nasjonal helse- og sykehusplan. Eventuelle endringer i akuttfunksjoner i helseforetaket skal være avklart innen 1. april. Kompetanse,

kvalitet og pasientsikkerhet vil være viktige hensyn å ta i dette arbeidet. De regionale helseforetakene har utarbeidet en veileder for arbeidet med utviklingsplaner som gir føringer om åpenhet og dialog med kommuner og andre aktører. Jeg legger til grunn at arbeidet med utviklingsplanen for Sørlandet sykehus skal være i tråd med denne veilederen.

Ivar Odnes (Sp) [11:41:17]: Prosessen som har vore på Sørlandet sjukehus, har vore sterkt kritisert. Og fagfolk er slitne, folk har liten tillit til prosessen. Mange opplever med rette prosessen med utviklingsplanane som ein skinnprosess. Å leggja særleg vekt på hendinga i Flekkefjord, som kunne skjedd ved alle sjukehus, og som det er eit politisk mål å ha openheit om for å lære av feil og slik betra kvaliteten, vert opplevd som ein provokasjon. Og dette vert brukt som argument for å leggja ned tilbod. Meiner statsråden at prosessen ved Sørlandet sjukehus er god, og at det i framtida er akseptabelt å argumentera – også i skjul av lysark – for at avviksmeldingane betyr dårleg kvalitet?

Statsråd Bent Høie [11:42:05]: Avviksmeldinger betyr ikke dårlig kvalitet i seg selv, men det å bruke avviksmeldingene i en vurdering av kvaliteten i tjenesten og å bruke det som en del av en helhetlig vurdering, er jo en del av formålet med avviksmeldinger. Og hvis avviksmeldingene i omfang eller i innhold utgjør et varsel om at en driver med for høy risiko, så er jo ikke det bare noe som en kan bruke, men som en skal bruke. Fra 1. januar er det innført en ny forskrift om ledelse i hele helsetjenesten som omfatter både spesialisthelsetjeneste og kommunehelsetjeneste, der også ledere på alle nivåer blir pålagt å bruke tilgjengelig informasjon om kvaliteten i den virksomheten som en har ansvar for, i det kontinuerlige forbedringsarbeidet av tjenesten. Men en er nødt til å bruke det på en skikkelig måte, der en ikke undergraver meldekulturen.

Ivar Odnes (Sp) [11:43:10]: Det er jo kanskje noko som kjenneteiknar prosessen rundt sjukehusreforma i heile landet, at det er krevjande for dei som jobbar i systemet, og at ein opplever at mange fagfolk og helsearbeidarar er frustrerte og utkøyrede.

I modellen som vert diskutert ved Flekkefjord sjukehus, skal kirurgen fjernast, ein turnuskandidat står att i vakta, mens bakvakta er i Kristiansand. Då statsråden la ned Rjukan og Kragerø sjukehus, var eit av argumenta nettopp at turnuskandidatane var engstelege på vakt. Men til forskjell frå forslaget frå Sørlandet sjukehus vart turnuskandidatane på Rjukan raskt følgde opp av ein erfaren overlege i bakvakt som kunne vera på plass innan få minutt.

Ei bakvakt 45 minutt unna er jo ei heilt anna sak. Kan statsråden verkeleg godkjenna ein modell der turnuskandidatar skal stå engstelege med det stadlege ansvaret for poliklinikk og akuttmottak, og er ikkje dette eit argument for å behalda den kirurgiske beredskapen i Flekkefjord?

Statsråd Bent Høie [11:44:16]: Det er nettopp av hensyn til å komme vekk fra den situasjonen vi har vært i i tiår i Norge, nemlig at ansatte ved de mindre sykehusene har følt usikkerhet rundt om det sykehuset de jobber på,

skal eksistere i framtiden, at vi har fått utarbeidet og vedtatt en nasjonal helse- og sykehusplan som slår fast at vi har behov for de mindre sykehusene også for framtiden. Så ansatte på Flekkefjord, Volda, Stord og andre mindre sykehus skal slippe det de opplevde da Senterpartiet satt med ansvaret for sykehusene i Norge, nemlig en kontinuerlig usikkerhet om sykehusene i det hele tatt skulle eksistere for framtiden.

Den usikkerheten er nå ryddet av veien, og så pågår det gode prosesser knyttet til hva som skal være fordelingen av ansvarsområdet innenfor akuttområdet for framtiden. Og jeg vil selvfølgelig ta stilling til både måten prosessen er gjennomført på, og anbefalingene, når saken kommer på mitt bord, men det vil jeg gjøre etter at f.eks. Helse Sør-Øst har behandlet denne konkrete saken.

Spørsmål 7

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:45:37]: «Ved Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2015–2016) Nasjonal helse- og sykehusplan (2016–2019), ble det gjort følgende vedtak: «Stortinget ber regjeringen gjennom foretaks-møtet og/eller styringsdokumenter sørge for at stedlig ledelse blir hovedregelen ved norske sykehus.» Det er kommet melding om at vedtaket om stedlig ledelse ikke blir fulgt opp i Helse Møre og Romsdal.

Kan statsråden påse at Stortingets vedtak om stedlig ledelse blir innført ved sykehusene i Helse Møre og Romsdal?»

Statsråd Bent Høie [11:46:13]: Med Nasjonal helse- og sykehusplan la regjeringen til rette for en mer demokratisk forankret, nasjonal politikk for framtidens sykehus. Målet var å gi Stortinget best mulig innsikt i status og utfordringer for spesialisthelsetjenesten. Stortinget vedtok bl.a. å be regjeringen, gjennom foretaks-møtet og/eller styringsdokumenter, å sørge for at stedlig ledelse blir hovedregelen ved sykehusene.

I tråd med Stortingets anmodningsvedtak stilte jeg i foretaks-møtet 4. mai 2016 krav om at de skal legge planen og innstillingen til grunn for sitt arbeid med lokale planer og drift av spesialisthelsetjenesten. Videre viste jeg til at kravet om stedlig ledelse ikke er til hinder for bruk av tverrgående klinikker. En hensiktsmessig oppgavedeling og krav til helhetlige pasientforløp forutsetter tett samarbeid og etablering av faglige og organisatoriske nettverk mellom sykehus. I en tverrgående klinikkstruktur må klinikklederen påse at det finnes ledere ved de ulike geografiske lokasjonene som er gitt fullmakter til å utøve stedlig ledelse. Uavhengig av organisering skal det sikres god kommunikasjon og nærhet til nærmeste leder.

Helse Midt-Norge RHF har informert departementet om at Helse Møre og Romsdal høsten 2015 gjennomførte en evaluering av egen organisasjon og ledelse av foretaket. Evalueringen konkluderte med at helseforetaket hadde utfordringer og endringsbehov knyttet til både organisasjonsstruktur og ledelse. Helse Møre og Romsdal har organisert omstillingsarbeidet som et organisasjonsutviklingsprosjekt.

I 2016 ble det gjennomført en prosess hvor medarbeiderne i helseforetaket deltok i arbeidet med å finne fram til

hvordan stedlig ledelse best kan løses innenfor en gjennomgående organisasjonsmodell. Etter en høringsrunde høsten 2016 besluttet helseforetaket å innføre en tverrgående organisasjonsstruktur på nivå 2, etablere ny ledergruppe og sikre stedlig ledelse innenfor en tverrgående organisasjonsmodell.

Helse Møre og Romsdal skal i gang med et tre måneders pilotprosjekt om stedlig ledelse ved Volda sjukehus nå i februar. Pilotprosjektet skal evalueres når det er ferdig, og i løpet av 2017 skal det utvikles en løsning som skal innføres ved alle sykehusene i Møre og Romsdal ved årsskiftet 2017/2018. Jeg har tiltro til at både Helse Midt-Norge og Helse Møre og Romsdal følger opp Stortingets intensjoner i denne saken.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:48:32]: Her er det mange begreper. Det er begreper om at det ikke er til hinder for tverrgående klinikkstruktur, og at en har fullmakt til å utøve stedlig ledelse. Faktum er følgende: Stedlig ledelse ved sykehus er ikke en koordinator uten fullmakt. Jeg ber statsråden svare på det. Stedlig ledelse er ikke at en bare har en koordinator uten fullmakt. Stedlig ledelse er en person med ansvar for å følge opp styrets vedtak, økonomiansvar, personalansvar og faglig ansvar.

Ved stortingsbehandlingen av Nasjonal helse- og sykehusplan viste Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre til Ringerike sykehus, og statsråden har ved mange tilfeller vist til Ringerike sykehus, hvor det er stedlig ledelse. For oss i Senterpartiet er Ringerike sykehus et forbilde.

Hvorfor kan en ikke bruke erfaringene fra Ringerike i Møre og Romsdal når det gjelder å gi stedlig ledelse et innhold, sånn at en stedlig leder får ansvar?

Statsråd Bent Høie [11:49:36]: Punkt nr. 1: Det var ikke Senterpartiets modell for stedlig ledelse Stortinget vedtok. Den ble nedstemt. Det oppdraget som gis til foretakene, bygger på det som flertallet i Stortinget mente.

Det er helt riktig at jeg i flere sammenhenger har vist til Ringerike sykehus som en god modell, og det kommer jeg til å fortsette å gjøre. Men det betyr ikke at den modellen bare kan kopieres og brukes alle andre steder. I Stortingets behandling av helse- og sykehusplanen var Stortinget opp-tatt av at organiseringen av stedlig ledelse måtte ta hensyn til at sykehusene i Norge har ulik kompleksitet og størrelse, at det er behov for stedlig ledelse ved sykehusene bl.a. for å sikre god kommunikasjon og nærhet til leder, og at kravet om stedlig ledelse ikke er til hinder for bruk av tverrgående klinikker. Det betyr at i det rundskrivet vi har gitt på dette området, som er fra 2013, står det «i utgangspunktet», osv.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:50:41]: Det er helt korrekt at det ikke var Senterpartiets modell som ble vedtatt. Det som er vedtatt, er at det skal være en hovedregel ved norske sykehus om stedlig ledelse, som partiet Høyre gikk inn for. Senterpartiet ønsket å ha stedlig ledelse hele veien. Men det står ingenting om tverrgående klinikkledelse i drøftingen av dette dokumentet.

Det interessante er at en nå forsøker å etablere en såkalt stedlig ledelse uten fullmakt i Møre og Romsdal. Det er jo ikke stedlig ledelse. Vi trenger ikke folk til å ta imot blom-

ster – vi trenger folk med ansvar når det gjelder økonomi, personale og den faglige utviklingen.

Det er mange som forstår hva som skjer – at det som skjer, er en skinnmanøver, hvor det reelle målet egentlig er å legge til rette for en stor endring, hvor akuttkirurgien skal tas vekk. Hvorfor kan en ikke være ærlig og si at det er det en ønsker, istedenfor å prøve å manipulere dette og teste hvor langt Stortingets vilje kan trekkes?

Statsråd Bent Høie [11:51:46]: Fordi den framstillingen ikke er korrekt, og derfor er det heller ingen grunn til å si det som representanten Lundteigen her sier. Jeg mener – og det er helt i tråd med de føringene som er gitt av Stortinget – at det kan være ulike modeller som passer ulike steder. Det er en veldig viktig prosess å sikre at de modellene som etableres, er godt forankret i egen organisasjon, og at de prøves ut, slik som en har valgt å gjøre i Helse Møre og Romsdal. Nettopp ved å få en pilot i Volda vil en høste erfaringer, og så kan en bruke de erfaringene for å finne det som skal være den gode modellen som passer i Møre og Romsdal. En henter selvfølgelig også erfaringer fra andre helseforetak i det arbeidet.

Det er den måten dette oppdraget følges opp på, og jeg er sikker på at helseregionene følger opp det oppdraget de fikk av meg den 4. mai i fjor.

Spørsmål 8

Fra representanten Kåre Simensen til forsvarsministeren:

«I kriteriene for blant annet å få Krigsmedaljen er det et krav om innsats langt utover det man kan forvente. Det er stilt strenge krav til dokumentasjon for å få Krigsmedaljen. På Alta gård har vi et minnesmerke med navn på de soldater som ga sitt liv for å forsvare Norges frihet. Tilsvarende minnesmerker finner vi over det ganske land.

Hvorfor er ikke det å gi sitt liv i kampen for landets frihet en god nok dokumentasjon på en innsats som burde vurderes som langt over det en kan forvente?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 9

Iselin Nybø (V) [11:53:03]: «Internasjonale undersøkelser viser at Norge er i baklekse når det gjelder innovasjon og nyetableringer. Det finnes imidlertid unntak: På kort tid har den norske læringsteknologiske næringen rukket å omfatte over 60 selskaper med godt over 140 millioner brukere globalt. Utfordringen for videre vekst er å sørge for at ny læringsteknologi benyttes ved alle norske skoler, bl.a. for å gi tilpasset opplæring til alle elever.

Hvordan vil statsråden stimulere til en slik utvikling, som både vil være bra for norske elever og norsk næringsliv?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:53:46]: Utdanningspolitikk og næringspolitikk henger noen ganger tett sammen, særlig når det gjelder læremidler og bruk av tek-

nologi i skolen. Faktisk driver Utdanningsdirektoratet med næringspolitikk hver dag i sitt arbeid med tilskuddsordningen for læremidler. Mange av de digitale læremidlene vi har i Norge, har blitt utviklet med støtte fra denne tilskuddsordningen. Også Innovasjon Norge er en viktig samarbeidspartner for mange.

Norsk EdTech-næring, eller den læringsteknologiske næringen, er i en spennende utvikling. Det utvikles stadig nye typer digitale produkter og ressurser. Adaptive læremidler og læringsanalyse er trolig områder hvor det vil skje mye de neste årene. Denne typen læremidler har særlig potensial når det gjelder bedre tilpasset opplæring. Men jeg mener det også må være en balanse mellom satsing på infrastruktur, lærerkompetanse og tilgang til digitale læremidler.

Både læremiddelvalg og ressursfordeling i skolene er et kommunalt ansvar. Jeg mener at det også skal være slik i fremtiden. Det er sentralt at skolene og lærerne har frihet til å ta gode pedagogiske valg. Det må tross alt være elevenes læring som er det førende premisset for de valgene kommunene og lærerne tar. Lærernes kompetanse i hvordan IKT kan utnyttes til å gi bedre tilpasset opplæring og bedre elevenes læringsutbytte, er en sentral forutsetning for at ny teknologi kan tas i bruk. Vi kommer derfor til å prioritere lærernes kompetanse allerede i 2017.

Både teknologien og kravene til elevers og læreres digitale ferdigheter endrer seg raskt. Jeg ønsker å være ambisiøs på vegne av både departementet og sektoren når det gjelder bruk av teknologi til bedre læring og mer tilpasset opplæring. Jeg har tidligere varslet at jeg vil legge frem en strategi for IKT i grunnopplæringen. Uten å forskuttere konklusjonene fra arbeidet med IKT-strategien er tiltak innenfor både infrastruktur, kompetanse og tilskudd til læremidler noe vi vurderer i denne prosessen.

Iselin Nybø (V) [11:56:00]: Jeg takker for svaret. Jeg er glad for at statsråden ser mulighetene som er der, og er såpass offensiv som han er.

Den nye loven – og forskrifter – om offentlige anskaffelser trådte i kraft 1. januar 2017. Den nye lovteksten åpner for større bruk av innovative offentlige anskaffelser. Men uten en oppdatert veileder som reflekterer det nye lovverket, vil det være vanskelig også for læringsteknologibedriftene å forholde seg til det nye og fortsatt – må vi si – kompliserte lovverket. Hva vil statsråden gjøre for at læringsteknologibedrifter som ønsker å ta del i offentlige anskaffelsesprosesser på utdanningsfeltet, ikke står uten tilstrekkelig veiledning for å kunne klare det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:56:52]: For det første er jeg veldig glad for at man nå har tydeliggjort – endret – lov om offentlige anskaffelser og praksisen der, slik at man i større grad kan legge til rette for innovasjon. For noe av problemet med anskaffelsesregimet er at hvis man bestiller så spesifikt at man ikke får innovative løsninger, altså at man sperrer for nye ideer, kan det nettopp være til hinder for at de offentlige innkjøpene kan bidra til økt innovasjon.

Dette er jo et område som ligger under Nærings- og fiskeridepartementet. Men når vi skal utvikle en digital strategi, er det naturlig for oss å ha kontakt med Nærings- og fiskeridepartementet, nettopp fordi – som jeg sa innledningsvis – det her er en del spørsmål som ligger i skjæ-

ringspunktet mellom utdanningspolitikk og næringspolitikk.

Jeg vet – for å være helt ærlig – ikke om man har tenkt å utarbeide en veileder til dette, men det er sikkert en viktig og god idé å gjøre det.

Iselin Nybø (V) [11:57:51]: Jeg takker nok en gang for svaret.

Jeg vet hvor komplisert det kan være med lov om offentlige anskaffelser, ikke minst fra mitt tidligere liv, som advokat. Et av de største hindrene for utbredelse av læringsteknologi i Norge er mangel på kompetanse i offentlige anskaffelsesprosesser til å jobbe med små og mellomstore private bedrifter. Regelverket virker ofte unødvendig komplisert og omstendelig for slike bedrifter, samtidig som de møter liten forståelse for den utfordringen dette gir et lite foretak.

Hvordan vil statsråden øke kompetansenivået hos privat næringsliv i norske offentlige anskaffelsesprosesser, slik at manglende kompetanse iallfall ikke er det som står i veien for å utbedre, bl.a. ved å bruke læringsteknologi i norsk skole?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:58:46]: Jeg oppfatter vel at deler av dette spørsmålet går på det offentlige innkjøpskompetanse, og det er i stor grad noe som ikke ligger under mitt departement.

Men hvis man sirkler det inn til EdTech-næringen og læringsverktøy, har vi i stortingsmeldingen om fagfornyelsen, som ble behandlet nå, også skrevet en del om elektroniske læremidler og læremidler generelt. Jeg ønsker meg ikke tilbake til den gamle, statlige læremiddelgodkjenningsordningen, men vi har sagt at vi ønsker å utvikle noe av det man har i Danmark, nemlig et bedre veiledningsverktøy for skolene, slik at man når man skal ta valget lokalt på den enkelte skole eller i kommunen om f.eks. innkjøp av digitale verktøy og læremidler, har man litt bedre «koll på» hvordan landskapet er, og noen hjelpemidler for å bidra til at man ikke bare automatisk velger det trauste og gamle.

Spørsmål 10

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Rasmus Hansson til fiskeriministeren, er overført til klima- og miljøministeren som rette vedkommende. Spørsmålet besvares imidlertid av helse- og omsorgsministeren på vegne av klima- og miljøministeren, som er bortreist.

Rasmus Hansson (MDG) [12:00:08]: Spørsmålet lyder:

«I januar ble et eksemplar av den sjeldne gåsenebbhvalen funnet med 30 plastposer i magen i Hordaland. Dette illustrerer hvordan marin forsøpling er en global trussel mot livet i havet og dermed også en fundamental trussel mot norsk sjømatnæring. I dag er fiskeri- og oppdrettsnæringen en kilde til marin forsøpling. Samtidig har næringen utstyret og infrastrukturen som trengs for å bli en del av løsningen.

Hva vil statsråden gjøre for å beskytte livet i havet og fremtiden til norsk sjømatnæring?»

Statsråd Bent Høie [12:00:18]: Selv om alle effektene av marin forsøpling fortsatt ikke er kjent, er det bred enighet om at dette er et alvorlig miljøproblem. Mikro- og nanoplast brytes ned svært langsomt. Marin forsøpling og mikroplast er i første rekke et internasjonalt problem som krever globale løsninger. Ifølge FNs nye bærekraftsmål for hav skal marin forsøpling reduseres vesentlig innen 2025.

Avfall blir transportert med havstrømmene fra andre land og kontinenter. Mer enn halvparten av plastavfallet i havet antas å komme fra et fåtall land i det sørøstlige Asia, bl.a. Indonesia og Kina. Internasjonalt arbeid er derfor avgjørende for å lykkes med å redusere marin forsøpling. Videre arbeid i bl.a. FN-systemet, EU og Nordisk råd blir viktig.

Her har Norge tatt på seg en pådriverrolle. Dette har vært helt naturlig for oss som en ressurssterk og ikke minst sentral havnasjon som er helt avhengig av et godt havmiljø.

Vi vet at det er mange kilder til marin forsøpling, hvorav plast utgjør den største andelen. Sjømatnæringen er avhengig av et rent og rikt hav for å kunne høste og produsere mat. I noen tilfeller bidrar også fiskeri- og oppdrettsnæringen til forsøpling, f.eks. fra gamle blåskjellanlegg som ikke har blitt fjernet, samt uønsket tap av fiskeredskap.

Internasjonalt tas det ulike initiativ for å bekjempe marin forsøpling og mikroplast. Norge har fått gjennomslag i FNs miljøforsamling for at eksisterende internasjonalt regelverk gjennomgås for å se om det er tilstrekkelig.

EU har vedtatt et regelverk for å redusere bruken av plastposer, og dette skal vi gjennomføre i Norge. Klima- og miljødepartementet vil ha en dialog med bransjeaktørene, avfallsbransjen og dagligvarebransjen om hvordan vi skal nå målet om redusert plastposebruk.

Under norsk formannskap i Nordisk ministerråd i 2017 har Norge satt marin forsøpling og mikroplast i havet på topp på agendaen. Vi samarbeider faglig om prosjekter bl.a. for å redusere tap av fiskeredskap, redusere mikroplasttilførsler til havet samt kartlegge mikroplast i dyr i havet i nordiske land.

Selv om bidraget til marin forsøpling fra Norge er lavt i global sammenheng, er det behov for å styrke tiltakene mot marin forsøpling også i Norge. Derfor har Miljødirektoratet nå foreslått nye tiltak de mener vil være effektive for å redusere marin forsøpling og tilførsler av mikroplast. Som en oppfølging av dette skal direktoratet bl.a. utarbeide forslag til en produsentansvarsordning for fiskeri- og oppdrettsnæringen. Miljødirektoratet gis også i oppdrag å ta initiativ til et samarbeid med kommunene og veimyndighetene for å redusere andelen mikroplastartikler som tilføres miljøet som følge av dekkslitasje.

Fiskeri- og oppdrettsnæringen jobber kontinuerlig for å redusere sitt bidrag til marin forsøpling. Fiskere har engasjert seg frivillig i miljømyndighetenes pilotprosjekt, Fishing for Litter.

Rasmus Hansson (MDG) [12:03:49]: Takk til helseministeren for et godt svar, hvor han bl.a. beskriver kjerneproblemet, nemlig det raskt økende mikroplastproblemet som også i løpet av kort tid kommer til å bli et helseproblem. Vi stilte spørsmålet til fiskeriministeren fordi mikroplastutviklingen kan komme til å bli en fundamental trussel mot norsk sjømatnæring, og vi konstaterer med

forundring at fiskeriministeren ikke svarer på spørsmålet og til og med overfører det til miljøvernministeren, som om det ikke angår ham.

Regjeringen har varslet at de skal ta opp mikroplastproblemet, etter pålegg fra Stortinget, i en melding om sirkulær økonomi. Men den meldingen er ikke varslet lagt fram før i juni, hvilket sannsynligvis betyr at den ikke kommer til å bli behandlet av dette stortinget. Er helseministeren fornøyd med at dette er regjeringens framdrift i et så viktig spørsmål – som også angår hans eget område – som plast- og mikroplastforurensning?

Statsråd Bent Høie [12:04:51]: Jeg opplever at jeg, men ikke minst klima- og miljøministeren, som har det overordnede ansvaret for dette temaet, og også fiskeriministeren, er engasjert i dette temaet. Vi har også på tvers jobbet sammen og engasjert oss i dette spørsmålet. Fiskeriministeren har bl.a. valgt å prioritere dette og bevilge midler til å utvide prosjektet Fishing for Litter i 2017, som gjør at fiskere og andre på permanent basis kan leve av avfall de har plukket på havet, gratis – det vil nå bli utredet. Fiskeridirektoratet gjennomfører også årlige tokt med opprydding av tapte fiskeredskaper. Klima- og miljødepartementet mottok en rapport fra Miljødirektoratet i desember når det gjelder spørsmålet om mikroplast, som en i departementet skal ta raskt stilling til. I rapporten foreslås en rekke tiltak mot ulike kilder til mikroplast.

Rasmus Hansson (MDG) [12:05:58]: Da konstaterer jeg at helseministeren ikke svarer på spørsmålet om hvorfor regjeringen fremmer tiltakene for mikroplastbekjempelse så sent. Men helseministeren påpekte i sitt første innlegg veldig riktig at plastproblemet er et globalt problem som bare kan løses globalt, og det er – kan jeg føye til – et problem som kommer til å vokse oss over hodet hvis vi ikke gjør veldig mye med det veldig fort. Framdriften i internasjonale forhandlinger er veldig langsom. Miljøpartiet De Grønnes forslag om at Norge skal ta initiativ til en internasjonal konvensjon som regulerer bruk og produksjon av plast, ble nedstemt i Stortinget, også av regjeringspartiene. Spørsmålet er da: Hva mener helseministeren er en god nok framdrift fra norsk side for å få tatt tak i det plastproblemet som ikke bare truer havene generelt, men i høy grad også norske interesser, inklusiv norsk næringsinteresse?

Statsråd Bent Høie [12:07:04]: Som jeg sa i mitt opprinnelige svar, opplever jeg at dette er en sak der Norge har en internasjonal pådriverrolle og har fått internasjonalt gjennomslag for viktig arbeid. Norge vil fortsatt være en pådriver i dette arbeidet for å holde høyt tempo, nettopp fordi Norge er en havnasjon, og vi er helt avhengige av å ta vare på miljøet i havet vårt av hensyn til miljøet, men også av hensyn til at havet er en av våre viktigste ressurser for å skape og ta vare på trygge arbeidsplasser i Norge. Det betyr at i Klima- og miljødepartementet, men også i de andre departementene som har ansvar på dette området, er dette temaet høyt på agendaen. Vi jobber med det internasjonale arbeidet, men også med oppfølging av de ulike tiltakene i Norge.

Så er det sånn at selv om en stortingsmelding blir lagt fram i juni, er det et storting også til høsten, så meldingen blir nok behandlet.

Spørsmål 11

Sveinung Rotevatn (V) [12:08:26]: «Over flere tiår har ulike regjeringer hatt mer eller mindre forpliktende formuleringer om å styrke næringsdrivendes sosiale rettigheter. Lite har imidlertid blitt gjort. Selvstendig næringsdrivende betaler en høyere trygdeavgift enn de av oss som er i et ansettelsesforhold. Allikevel har de langt dårligere vilkår når det gjelder sykelønn, yrkesskade og yrkessykdom, arbeidsledighet, lønnsgaranti og pensjon.

Vil statsråden ta initiativ til å sikre bedre ordninger for selvstendig næringsdrivende?»

Statsråd Anniken Hauglie [12:09:01]: Selvstendig næringsdrivende har i hovedsak de samme rettighetene til de store ordningene i folketrygden som alderspensjon, arbeidsavklaringspenger, uføretrygd og foreldrepenger.

Arbeidsgiveravgift og trygdeavgift bidrar til delvis å finansiere folketrygden. Selvstendig næringsdrivende betaler kun trygdeavgift. Bidraget fra selvstendig næringsdrivende er dermed lavere enn for den samlede innbetalingen fra arbeidsgiver og arbeidstaker. Både Proba Samfunnsanalyse og Delingsøkonomiutvalgets rapporter konkluderer med at selvstendig næringsdrivendes fordeler med lavere beskatning av sin næringsinntekt mer enn oppveier for dårlig inntektskompensasjon ved sykdom og manglende rettigheter ved bortfall av inntektsgivende arbeid.

Gjennom budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre høsten 2014 fikk selvstendig næringsdrivende i løpet av 2015 også samme rett til pleiepenger og omsorgspenger fra folketrygden. I fjor bedret de muligheten til å kombinere etablering av virksomhet med mottak av dagpenger. Det ligger nå en sak, Prop. 37 L, til behandling i Stortinget, som også vil gi de selvstendig næringsdrivende som også er frilansere, bedre kompensasjon ved sykdom. (Presidenten klubber)

Sveinung Rotevatn (V) [12:10:08]: Det er fleire sider ved skattesystemet som gjør at sjølvstendig næringsdrivende ikkje kjem spesielt godt ut, bl.a. at dei ikkje har moglegheit til minstefrådrag, slik arbeidstakarar har. Men vi er glade for at vi saman med regjeringa har vorte einige om å styrkje retten til pleiepengar og likestille dei der. Det er ein viktig ting dei har gjort i denne perioden.

Noko vi derimot ikkje har gjort, er å sikre sjølvstendig næringsdrivande betre rettar til privat pensjonssparing. I dag er det slik at vanlege arbeidstakarar, som vel tener opp til 650 000 kr i året, kan spare opptil 7 pst. av inntekta skattefritt til privat pensjonssparing. For sjølvstendig næringsdrivande er avgrensinga 4 pst. Det er ein forskjell som det er veldig vanskeleg å forstå grunngevinga for – ikkje minst med tanke på at sjølvstendig næringsdrivande normalt ikkje har noko anna å lene seg på enn folketrygda når det kjem til pensjon. Vil regjeringa ta initiativ til å sikre sjølvstendig næringsdrivande betre rett til privat pensjonssparing?

Presidenten: Nå ser presidenten at statsråden fikk for få minutter til å svare på første spørsmål, så hvis statsråden ønsker å benytte mer tid i sitt andre svar, er det full anledning til det.

Statsråd Anniken Hauglie [12:11:19]: Tusen takk for det. Jeg synes tiden løp veldig fort, så det var godt å få det avklart.

Det er riktig, som representanten Rotevatn sier, at selvstendig næringsdrivende ikke er omfattet av den obligatoriske tjenstepensjonsordningen, slik arbeidstakere er. Selvstendig næringsdrivende har imidlertid adgang til å opprette en tjenstepensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, men da med andre betingelser enn det som gjelder for arbeidstakere, som også representanten var innom.

Banklovkommisjonens forslag om likestilling mellom selvstendig næringsdrivende og lønnstakere på dette området er nå til vurdering i Finansdepartementet – det ligger altså under et annet departement enn mitt – hvor ordningen vurderes opp mot øvrige deler av skatte- og pensjonssystemet. Det vil i så fall være finansministeren som må komme tilbake til en statusoppdatering på det. Men som jeg nevnte i mitt hovedsvar, er det i dag store ordninger selvstendig næringsdrivende er omfattet av. Det er gjort bedringer i de sosiale rettighetene i denne perioden, som en følge av budsjettforliket mellom Kristelig Folkeparti og Venstre, men også etter initiativ fra regjeringen. Det er viktig med forbedring, eller at vi i hvert fall reduserer barrierene for å etablere virksomhet for folk. Vi ønsker at flere skal etablere egen virksomhet. Hvorvidt vi skal gjøre noe med pensjonsordningen, som representanten var inne på, må nesten finansministeren svare på i forbindelse med oppfølgingen av det utvalgsarbeidet som nå ligger i Finansdepartementet.

Sveinung Rotevatn (V) [12:12:55]: Det er vel og bra at selvstendig næringsdrivende har rett til arbeidsavklaringspenger og uføretrygd, men det hjelper ikke når det gjeld spørsmålet om pensjon. Det er riktig at Banklovkommisjonen har tilrådd ei likestilling, men han er, så vidt eg hugsar, ganske mange år gammel no, og framleis har lite skjedd. Eg konstaterer at statsråden heller ikkje no vil grunngje kvifor ein skal ha forskjellsbehandling. Det har eg heller ikkje sett at denne regjeringa eller tidlegare regjeringar har grunngjeve på ein tilfredsstillande måte.

Eg vil likevel til sist bevege meg vidare til eit nytt tema her, og det gjeld sjukelønsordning. Vi ser i dag ein stor kjønnsforskjell når det gjeld kven som etablerer seg som selvstendig næringsdrivande. Det er langt fleire menn enn kvinner som er selvstendig næringsdrivande, og som etablerer aksjeselskap. Det som blir framheva av mange, er at sjukelønsrettane er svake, særleg at ein må vente i to veker før ein i det heile får noka form for sjukepengar. Ein har høve til å kjøpe seg betre rettar innanfor Nav, ei sjukeforsikring, men den er veldig dyr, og berre 10 pst. nyttar seg av det. Vil statsråden vurdere å seinke kostnaden for å teikne ei slik tilleggsforsikring?

Statsråd Anniken Hauglie [12:14:07]: Det er riktig at selvstendig næringsdrivende har færre rettigheter. Det henger sammen med at man ikke er arbeidstaker. Når man er selvstendig næringsdrivende, betaler man ikke arbeidsgiverandelen, ergo har man også færre rettigheter enn om man hadde vært arbeidstaker, fordi innbetalingen der er større. Som representanten også er inne på, kan man tegne en forsikring som vil bedre det noe. Som jeg også var inne på i mitt første svar, sier både Probas analyse og Delings-

økonomiutvalgets rapport, som kom denne uken, at summen av skattefordelene er større enn ulemperne ved de sosiale rettighetene. Men det er klart at i en tid da vi ønsker at flere skal etablere egen virksomhet, og vi ønsker at flere kvinner skal etablere egen virksomhet, vil også de sosiale rettighetene være noe man bør se på. Men full likestilling vil nok kanskje ikke være mulig, all den tid man betaler mindre inn.

Så er det samtidig viktig å minne om at det er flere måter å organisere virksomheten sin på, som også vil påvirke tilgangen på rettigheter, dersom det i seg selv er viktig for den som ønsker å etablere seg. Dersom man organiserer seg som et enmannsaksjeselskap, kan man ta ut lønn. Da vil man også få tilgang på fulle rettigheter som lønnsinntaker. At flere velger ikke å organisere seg på den måten, kan ha sammenheng med den skatte- og avgiftsbyrden man da får – det kan være ulike vurderinger som ligger til grunn. Men jeg er for så vidt enig i, som jeg har sagt, at det er viktig at man reduserer barrierer. Full likestilling vil det kanskje ikke bli, all den tid man betaler ulikt inn, men vi er selvfølgelig åpne for å se på ytterligere forbedringer. Noen forbedringer er gjort allerede i denne perioden når det gjelder tilgang på dagpenger når man etablerer egen virksomhet. Så får man vurdere om det skal gjøres ytterligere ved en senere anledning.

Spørsmål 12

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Kari Henriksen til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart av innvandrings- og integreringsministeren som rette vedkommende.

Kari Henriksen (A) [12:16:14]: «I media leser vi om en enslig mindreårig som sendes ut av landet med tvang, der svært inngripende tvangsmidler er brukt over en lang periode.

Hvilke tiltak vil statsråden iverksette for å sikre at hensynet til barns beste er ivarettatt i slike situasjoner, og hindre at mindreårige utsettes for ubotelig psykisk eller fysisk skade?»

Statsråd Sylvi Listhaug [12:16:39]: Når mindreårige uttransporteres, skal prosessen skje så skånsomt som mulig, og barnets beste skal alltid hensyntas. Dette er gjennomgående i politiets arbeid, og det følger av utlendingsinternatforskriften § 3 fjerde ledd at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle beslutninger og handlinger som berører barn som oppholder seg på internatet. Dette gjelder også ved bruk av maktmidler, og bestemmelsen er i samsvar med barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1.

Den konkrete saken stortingsrepresentanten viser til, omhandler ikke en enslig mindreårig, men en ungdom som ble pågrepet sammen med sine foreldre. Jeg vil ikke kommentere enkeltsaken ytterligere her.

Bruk av maktmidler og innsettelse på sikkerhetscelle er et svært inngripende tiltak. Det følger uttrykkelig av regelverket at maktmidler bare skal benyttes når det er strengt nødvendig. Uttalelser fra lege skal så vidt mulig innhentes og tas i betraktning ved vurdering av iverksettelsen og

oppretholdelsen av tiltaket. Særlig når det gjelder mindreårige, må maktmidler brukes med varsomhet. Terskelen for å plassere mindreårige på sikkerhetscelle er og skal være svært høy. Opplysning om bruk av maktmidler skal registreres og være tilgjengelig for tilsynsrådet.

Alle situasjoner som aktualiserer bruk av maktmidler, må håndteres individuelt, men generelt må det være slik at politiet ikke kan la denne type handlinger stanse returgjennomføring. Det ville være en svært uheldig smitteeffekt og ville i det enkelte tilfellet kunne føre til økte traumer og belastninger gjennom behov for ny pågripelse og ny returprosess kort tid etter.

Jeg vet at politiet legger stor vekt på å løse den krevende oppgaven med uttransporteringer på en god og profesjonell måte. I tillegg har vi et eget tilsynsråd, og jeg har tillit til at rettssikkerheten er godt ivarettatt.

Min vurdering er at gjeldende regelverk og praksis er godt egnet, også for å håndtere krevende situasjoner der det blir behov for maktbruk.

Kari Henriksen (A) [12:18:47]: Takk for svaret, som tydeliggjør den alvorligheten denne saken dreier seg om, og de vanskelige både etiske, moralske og lovlige spørsmålsstillingene som er knyttet til det. En viktig oppgave i asyl- og innvandringspolitikken er nettopp å unngå konflikter og tiltak, forebygge og redusere forhold som skaper frykt og usikkerhet for asylsøkere og for innbyggerne i Norge. Rammeverket er jo nettopp internasjonale konvensjoner og de lover og regler vi har.

Som statsråden pekte på, er det forutsetninger i forkant av at de strengeste tvangstiltakene skal settes i verk, og Barneombudet har satt spørsmålstegn ved om det har skjedd i denne saken. Denne saken skal vi ikke omtale enkeltvis, men kan statsråden garantere overfor Stortinget at politiet i disse sakene alltid har vurdert mindre inngripende tiltak, som de etter regelen skal gjøre?

Statsråd Sylvi Listhaug [12:19:49]: Jeg forutsetter at politiet følger opp det regelverket som er gjeldende. Så er det klart at det er veldig vanskelige saker. Når man står midt oppe i det og det er snakk om personer som kan være til fare for seg selv eller andre, vil det kunne være behov for svært inngripende virkemidler. Det kan være at vedkommende kutter seg selv, truer med å ta sitt eget liv, eller forsøker – eller truer med – å kvele seg selv. Det kan være tilgrising av inventar i cellen med avføring og urin, det kan være stanging av hodet i veggen, som kan bety at vedkommende setter seg selv i fare. I de tilfellene der dette brukes, er det som en siste utvei fordi vedkommende er en fare for seg selv eller andre.

Men jeg er helt enig med representanten i at dette skal

brukes så sjelden som mulig, og at man alltid skal se etter andre måter å løse disse sakene på.

Kari Henriksen (A) [12:20:47]: Det er riktig at det er vanskelige situasjoner, og at det kan være både øyeblikkshendelser og hendelser som kan vare over noen tid, som kan være utfordrende for alle impliserte. Det er heller ikke noen mistanke om at politiet ikke ønsker å gjøre en så god jobb som mulig. Men det som jeg da lurer på, er: Hvilke tiltak har statsråden satt i verk for at en skal dokumentere dette grundig, og for at en skal lære av de erfaringene en har? Disse rapportene fra bl.a. Sivilombudsmannen om at tiltak innenfor f.eks. Trandum ikke er bra nok, kommer jevnlig.

Så hvilke konkrete signaler har statsråden gitt til politiet for å sørge for at det blir godt dokumentert at hensynet til barn skal ivaretas? Hvilke momenter i den hensynsvurderingen er tillagt mest eller mindre vekt? Hva har statsråden gjort for at politiet og etaten skal lære av de sakene som vi har hørt om i media?

Statsråd Sylvi Listhaug [12:21:53]: Det som gjelder for Trandum, er det regelverket som ligger til grunn for det handlingsrommet som de har der ute. Det er det de må følge opp, og det er det vi selvfølgelig er opptatt av at de skal gjøre.

I de tilfellene der Sivilombudsmannen er inne, vil de i mange tilfeller besvare de forholdene som der kommer opp, og Trandum går da igjennom sine rutiner og vurderer dem. I den forbindelse må man jo alltid vurdere om det er ting som kan gjøres annerledes. Det er noe som vi virkelig tar på alvor. Men jeg tror det er viktig å understreke at det alltid vil være vanskelige saker på Trandum, rett og slett fordi de som er der, er i en veldig vanskelig situasjon. De har fått sine drømmer knust i Norge. De ønsker å være i Norge, men skal transporteres ut med tvang. Derfor vil det alltid være krevende situasjoner for ansatte der ute. Men jeg er glad for at tilbakemeldingene fra dem som er der, i det alt vesentlige er at de ansatte gjør en god jobb.

Presidenten: Sak nr. 2 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [12:23:03]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.24.